Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШОАТТА, 27 сентябрь, 1975 шу. • № 116 (5187). Мах 2 кап.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КХАЛНАЬХА VI-ча СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАШКА

Деза новкъостий кхалнах!

КПСС областной комитето, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумой Министрий Советой дег тIара моаршал а луш, даькъала ювц шун, съезда делегатий, хIьта шуга гIолла берригача къахьегамхой а, республика общественно-политически вахарера йоккха событи — Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха VI съезд хьаеллар.

Кхалнаьха республикански съезд хул КПСС XXV съезд хьаелла ди гаргакхоачаш латтача хана, советски халкъа политически къахьегамен хьинар тIа-тIа дукхагIа айлуш латтача хьалашка, ерригача планете Дунен халкъашта юкъера кхалсага шу да аьнна хьакхайкадаьча дезача шера. Цо, дог теша а деш хьахьокх, Коммунистически парте, правительства халданза советски кхалнаьха теркои чIоаггIа йоакхои еш хилар, вай мехка боахами культурей дегIакхувлара даькъера цар лоархIам лакхбалар.

Сийлахь-боккхача Октябро кхоачашдаьд паргIатонеи цхьатара бокъонаш хиларей хьакъехьа дуккхача бIаьш шерашка кхалнаха-къахьегамхошта дагадаьллар.

В. И. Ленина яздаьд: «...Цхьанна а пачхьалкхено, цхьанна а демократически законодательства даьдац ше хьахиннача хьалхарча бетташке а Советски Iаьдало даьчох ах а».

Кхалнаьха бокъонца цхьатарра бокъонаш хиларах дола дош ленински парте, Советски Iаьдало къестаеш хиннача лоархIамегIарча проблемашта юкъе хиннад. Исторечухь духхьашха социализмо шерра сийрда наькъаш хьадийллад паччахьа Россе къамий йистошка хьалха тоIаяьи дакъа доацаши яьлача кхалсага хьалхашка, вай мехка дерригача къамийи народностийи кхалнахаца цхьана хьинаре дакъа лаца юкъеззай из социально-политически вахара, производство, Iилма, культура дегIакхувлара.

Тахан республике дац вай сийлахьча кхалнаха хьинарей творчески къа ца хьегаш дола общественни производства цхьаккха дакъа. Болхлойи колхозхойи, инженераш а агрономаш а, хьехархойи лорашиi, Iилмахой а искусства деятелаш а — цу массане а са ца кходеш коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха дIател шоай низаш, опыт, знанеш, тIагIертта къовсам лоаттабу КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа, хIаьта парте XXV съезда даха ма-доггIара накъадахар духьа лелаеча дерригача халкъа яхье къахьегама кердача гIулакхий инициатораши организатораши болаш хьаувтт уж.

Шоай бокъо хиларга хьежжа маIача наха нийсса толамаш доах кхалнаха.

ХIанз республика халкъа боахаме болх беш ба 160 эзар совгIа кхалнах, хIаьта уж берригача болхлоехи гIулакхерча нахахи нийсса аханел совгIа хул. Хоржаш йолча комитеташка балхаш ду цхьа эзари ах эзари гаргача кхалнаха, 52 эзар совгIа бараш профсоюзни комсомольски активисташ, 4839 — Лакхехьарчен моттигерчен Советий депутаташ ба, 70 эзар кхалсаго дакъа лоац къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехьарча боламе.

Халкъа боахам дегIабоалабеча тIехьдаьнна доккха дакъа лацарах Социалистически Къахьегама Турпала цIи елар нийс кхалсага, 438-нена доккхий правительственни совгIаташ делар.

Оаха дIакхайкаду, Нохч-ГIалгIайчен сийлахьча мехкараша шоай еррига талант, шоай деррига низаш, дегай камаьршал, йоакхо йолча кулгий говзал кхы тIа а республика экономикей культурей дIахо дегIакхувлара, советски Дай-мехка цIенача дег тIара гIулакх дара дIатергйолгах чIоаггIа дог тийша тхоаш хилар.

Машарей социализмай йохаргйоаца чIоагIале я вай Даьхе. Дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара, беркате маьрша къахьега йиш хургйола хьалаш Iалашдара, халкъий машар, паргIатои кхерамзлей лораяра тIаберзабаь ба ленински арахьара политически никъ.

Халкъий доттагIал дог тийша леладеш болча Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха, берригача советски наха а санна, боарам боацаш доккха баркал оал хьамсарча Коммунистически партена, КПСС ЦК Политбюрона, Леонид Ильич Брежневна шийнна машар Iалашбара цар кIаьд ца луш къахьегаш хиларах.

КПСС чурей арахьарей политика шоаш ходамболлаш хьаллоацаш хилар хьа а кхайкадеш, цар массане а цхьатарра дег тIара къоабалъю Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарей дешашта йолча Совешане итогаш, шоай низаш тIадохийт Дунен халкъашта юкъера кхалсага шу машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме дерригача дунен тIарча прогрессивни кхалнахацара шоай доттагIала бувзамаш кхы а дукхагIа чIоагIду шу а хинна дIаоттара.

Дуккхача даькъе советски наьха къахьегамах, вай мехка низахи из тоабаларахи тийша да машара гIулакха, дунен халкъашта юкъерча коммунистически, болхлой, кортамукъален болама толамаш а.

Из геттара дика кхета а деш, мехка экономически низ чIоагIбара юкъарча гIулакха юкъе шоашкахьара дакъа лаца а къахьегама кердача толамашца КПСС XXV съезда накъабаха а лаьрхIа ба республикера къахьега кхалнах.

Парте областной Комитета, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумай Министрий Советай дег тIара ловшоана а шуга гIолла республикерча берригача кхалнаха а къахьегаме керда толамаш дахар, унахцIеней доккхача иразацей уж бахар.

Хоастам хилба советски кхалнаха — коммунизм хьалъеш боахкача хьинар дараштa!

Даькъала хийла вай сийлахь-йоккха социалистически Даьхе!

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ

НГI АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

НГI АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Мишта лел хьажкIаш дIалулга

«КПСС XXV съезда баха мабоаггIара накъабахар духьа лелаеча социалистически яхьа схьакъехьа» болча КПСС ЦК соцама гIулакхаца жоп дала лерхIаш чуйина къахьегаш ба хьажкIаш кхееча звеношцара механизатораши царна гIо-новкъостала баьхка городашкарей юрташкарей нахи. Хьувкъам сихагIа а ца бойташ а чуйица баккхара даьннача оарцо шийна хьалхашка латта цекхараш дика кхоачашдарах тIа-тIа дуккхагIа хул Даьхен амбарашка чутосса хьажкIаш.

ИШТТА, 26 СЕНТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА БОАХАМАША ПАЧХЬАЛКХЕННА ДIАЕННАЙ 14995 ТОНН ХЬАЖКIАШ.

Хьувкъам чуэца болабаьча денз хьалхле лелаеш хьабоагIа Шалински района боахамашкара къахьегамхой. 26 сентябрь тIакхоачаш цар Даьхен амбарашка чутессай 3477 тонн хьажкIаш, Урус-Мартановски районо — 2870 тонн, Грозненски — 2781 тонн, Сунженски — 1665 тонн, Ачхой-Мартановски — 1500 тонн, Надтеречни — 1039 тонн, Назрановски — 984 тонн.

Хьалха а санна чIоагIа ледара лел паччахьалкхенна хьажкIаш дIалулга Малгобекски, Гудермесски, Наурски, Советски районашка.

Масала, Гудермесски районо хIанз а 188 тонн мара хьажкIаш дIаеннаяц, Малгобекски районо — 159 тонн, Советски районо — 79 тонн, Наурски района боахамаша — 79 тонн.

ХьажкIаш дIачуялара тIехьаюсача районашкарча боахамий кулгалхоша, специалисташа тоабе беза хьувкъам чуэцарей из паччахьалкхенна дIабаларей болх. ХIанз хоза латтача деноех кхетамца пайда ийцар тIехьагIа воккхий вергва.

Предприяте керда балха баьхкача къонача наха хьехам лур, царна балха говзал Iомаер, производствацара а коллективацара а безам кагирхой дегаех лотабер балха тIа ше а хьокхаме хила веза. Цу тайпарча нахах я В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 1 йолча цеха йоккхагIйола машинист, коммунистически къахьегама ударник, 1974 шерарча социалистически яхье хьалхле яьккха Парфенова Тамара Тимофеевна. Дукха ба заводе цо Iомабаь кагирхой. Цунах ала а доагIаш оал къоначарна хьехам лур.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): Т. Т. Парфенова ше Iомаьча комсомолкаца, цеха машинистаца Султукиева Лидайца.

А. КЫЧИКОВА сурт.

25 ЭЗАР ТОНН ДУГА ГУЛДЕРГДА ВАЙ!

Совхоза 6-гIа отделени. БIарг ма-кхоачча шера да дуга кха. Цхьан мугIарагIа хьайоагIа массехк комбайн. Дуга чуэцача ба управляющи Идерзаев Батруди, боахама директора заместитель Гехаев Хизир, халкъа тIахьожамхой, кхыбараш.

— ХIанз хьалха воагIар тха совхозера комбайнер, кхо орден лелаю коммунист Чулигов Вара ва, — йоах сона уллув латтача отделене управляющеnов. Идерзаева. — Хьинарах вызза ва из. Гон тIа кхаьчача комбайн соцайтаргья вай цунга. Хьайна вайзача мара ховргдац хьона Вара фу саг ва.

Комбайнаш гон тIа кхоачача хана управляюще кулг лостадир Варийга агрегат соцае, аьна.

— Балхах хье юкъагIваккхарах тхона бехк ца буллаш хургва хьо. Дукха хьевергвац оаха хьо — цхьан-шиъ минута мара.

— ДукхагIа гоавича а хIама дац, — тха къамаьла юкъеэккх управляющи. — ХIанз-м делкъа ха а хулаш латт. Укх сахьата кхача а бахьаш кхай тIа хьайоагIаргья машина.

— ХIама даа-м кхуврглар. Кхы цхьаькха а го баккха хьожаргва со, — йоах Варас.

Делкъийна тхоаш вIашагIкхетаргдолга а ховш, массехк хаттар а даь мукъавалийтар оаха комбайнер.

Сихха шийн комбайн йола а ялийта дуга чуэца волавелар Вара. ТIехь-тIехьагIа гаьна йоалар агрегаташ. Цхьатарра дIайолхача комбайнашта кIалхара хаддаза хьаухаш яр кердача хьувкъамах етта машинаш.

Делкъийна хиннача къамаьлах дукха хIама хайра сона Варех. Из духхьал комбайнер хинна Iац. Из звено кулгалхо ва. Массехк шу да цун звенос дуга кхеду. ХIара шера тIехкхоачашду социалистически декхараш. ХIаьта укх шера Варий звено иттлагIча пятилетка чотах къахьегаш я.

— ПланагIа 37 центнер йолча, 576 гектар хулача тхоай участка хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа доацаш дуга чуэца доц деннад са звено коллективо. Из хургда КПСС XXV-гIча съезда оаха кийчду совгIат.

Дуга чуэцача кIезига бац социалистически яхье хьалхле лелаераш. Царех лархIа воагIа звеньевой-комбайнер Масхадов Iумар. Цун звено а я иттлагIча пятилетка чотах болх беш. ПланагIа 1242 тонн йолча, диъ шера Даьхенна цо дIаденнад 1356 тонн дуга. Соахка иштта толам баккхарах звеньевойна Масхадов Iумара елар III-гIча степена Къахьегама Сийлен орден. ХIаьта укх шера 280 гектарах хIаране тIара 50 центнер дуга чуэца лерхI цун звенос.

— Духхьал тха отделене укх шера чуэца дезаш да 866 гектара тIара дуга, — дувц 6-гIча отделене управляюще Идерзаев Батруде. — ХIанзле а 350 гектара тIара дуга хьекхан аьрдан даьннад тхо. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 42—44 центнер йоал. ХIанз оаха чуэца участкаш вогIа хетараш я. ХIаьта дикагIйолчар тIара 55—60 центнер дуга чуда лерхI оаха.

Отделене управляюще нов. Идерзаева цIераш яьхар дуга чуэцача хьинаре къахьегача комбайнерий. Уж ба Чулигов Варий звеноцара комбайнераш Шахтиев Бисолт, Габаев Лаьча, Элимов Висади, къахьегама ветеран, звеньевой Сайдулхаджиев Гиши, Наурски районерa совхоза новкъостала вена Казгерманов Махьмад, кхыбараш. Ден норма 8 тонн йолча, царех хIаране 20—25 тонн дуга оард.

— ХIара дийнахьа духхьал тха хьатта хьакхоач 200—220 тонн дуга, — йоах 6-гIча отделене хьатта заведующе Касумов Рамзана. — Шоай махулла сихагIа цIен а даь паччахьалкхенна дуга дIадала гIерташ къахьегаш ба тха хьатта болхлой.

«Терек» совхозе ялх отделени я. Дерригa дуга групповой методах чуэца, лерхI, хьаккхари ардари къаьст-къаьста а долаш. ХIанз дуга чуэцараш 5-гIеи 6-гIеи отделенеш я. Укхаза я еррига комбайнаш — 54. Цигара баьлча кхыча отделенешка гIоргба механизатораш. ХIаьта цар чуда деза дерригa дуга 3100 гектар да. Цунах хIанзле а 1200 гектара тIара дуга хьекха баьннаб уж, хIаьта аьрдар — 3000 тонн.

— Комбайнераштеи шофераштеи юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяьй,—йоах совхоза директора заместитела Гехаев Хизрас. Хьалхара моттиг яьккхача комбайнера хIара дийнахьа ЦIе вымпели 5 сом премии лу оаха, шофера — 3 сом. Цул совгIа берригa хьувкъам чубена итогаш яьчул тIехьагIа, массарел дукхагIа дуга чуйицача комбайнерай из дукхагIа хьатта дIадихьача шоферай йоккхий премеш яла а лаьрхIад. ХIаьта кхай тIа къахьегаш болчарна лаьрхIа дийнахьа кхозза бIайха кхача кийчбу, царна долча гIулакха общежитерча хIара цIагIа радиоприемник латт, красни уголоке деша керда газеташ журналаш да, телевизор я, балхара баьлча уж лувча йиш йолаш душевой а я.

Балха хьалаш лерттIа вIашт1ехьдахаро, комбайнераштеи шофераштеи юкъера социалистически яхь йоагIача тайпара лелаяро, шеко йоацаш, новкъостал ду КПСС XXV-гIча съезда сийна йолча къахьегама вахте доккхий толамаш дахийта а, денгара денга паччахьалкхенна дуга дуккхагIа дIадала а. Укх шера Даьхен амбарашка 8900 тонн дуга чутасса дезаш ба совхоза болхлой, хIаьта хIанзле дIаденнар 1500 тонн совгIа да.

— Ховш ма-хиллара, ийслагIча пятилетка укх тIеххьарча шера 25 эзар тонн дуга чудара тIехь къовсам лоаттабеш ба вай республика дуга леладераш, — дувц КПСС Гудермесски горкома юртбоахама отдела заведующе М. Амирханова. — Цу юкъе доккха дакъа дахьа лаьрхIад тха районо а. Оаха доп деннад 12500 тонн дуга паччахьалкхенга доахка, план 10700 тонн йолча. ХIаьта дерригa дуга чуэца лерхI юрта боахама болхлой Деррнгсоюзни ди хьатIакхачалехьа.

Р. МАЛЬСАГОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КХАЛНАЬХА VI-гIа РЕСПУБЛИКАНСКИ СЪЕЗД

Самардийнахьа Грозне В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe болх беш хилар Нохч-ГIалгIай АССР кхалнаьха VI-гIа съезд. Съезд хьайийллар КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова.

Гулбеннараша дегаш гIоздаьнна съезда сийлен президиум хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев керте латтa Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Политбюро. Цул тIехьагIа съезда делегаташа къахьегамхой сийлахь-воккха баьчча, Советски паччахьалкхе хьакхелла волча Владимир Ильич Ленина памятника юхе зизаш дахка делегаци йохийт.

Съездо хорж мандатни комисси шийн секретариати.

Къамаьл де деш лу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власовна. Цо Iодийшар КПСС обкомо, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумой Министрий Советой кхалнаьха VI-ча республикански съезда делегаташка дайта моаршал.

«ИйслагIа пятилетка кхоачашъечен КПСС XXV-ча съезда ма-доаггIа накъадахара яьржача яхьен Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха лоацача даькъах» яха доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела Н. К. Байбулатова.

Докладах йолча пренешка къамаьл дир: В. Г. ТАБАЦКОВАС — КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара; Б. МУРТАЗАЛИЕВАС — Ачхой-Мартановски районерча «Самашкинский» совхоза трактористкас; З. А. ЯНДИЕВАС — гIишлони гIишлон материалийн промышленноста болхлой профсоюза обкома председатела; Т. У. МАХМУДХАДЖИЕВАС — ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара; В. Г. РЖЕВСКАЯС — В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода прибористкас; В. А. ТАТАЕВА — Нохч-ГIалгIай АССР культура министра; У. Д. АТАЕВАС — Дагестана делегаце кулгалхочо, Дагестански АССР йоагача хIамай промышленноста управлене начальника; К. А. ДУДУРКАЕВАС — Грозненски районерча «Горячеисточненский» совхоза комбайнера; Р. З. КАДИЕВАС — Къилбаседа-ХIирийчен делегаце кулгалхочо, Къилбаседа-ХIирий АССР социальни Iалашон министра; Е. М. КАЛАШНИКОВАС — Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра заместитела; Р. А. БАТЧАЕВАС — Черсий-Балкхарой АССР просвещене министра; В. Н. ЭЛЬДЖАРКИЕВАС — Назрановски трикотажни фабрика директора; Ф. С. ЦУРОВАС — КПСС Сунженски райкома секретара; Л. А. БИТАРОВАС — летчика-инструктора; Ф. Г. ОЗДОЕВАС — Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета кафедра заведующе; П. Х. ХУСАНОВАС — Грозненски районерча «Юбилейный» совхоза баьцадаараш кхедеча бригада бригадира; Р. С. АХМАТОВАС — Нохч-ГIалгIай АССР писателий Союза правлене председатела.

Мандатни комиссе доклад йир цу комиссе председатела, КПСС Грозненски райкома секретара Т. М. АХМАТХАНОВАС.

Съезда делегаташка дIайха моаршал делар Социалистически Къахьегама Турпалаша Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-4 бригадира Ш. ХАДЖИЕВА, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора Н. И. ВЕДЕРНИКОВА, «Старогрознефть» НГДУ керттерча инженера В. Г. БАБУКОВА.

Съезда доакъашхой цIерагIа жоп луш къамаьл дир Социалистически Къахьегама Турпала, Грозненски швейни производственни объединене швеяс М. П. УШАКОВАС.

Съездага моаршал хьаттар пионераша а.

Керда кхалнаьха республикански совет хержар съездо.

Иштта съезда делегаташа республика берригача кхалнахага дола кхайкарала а тIайийцар.

Дегаш гIоздаьнна, массава раьза а волаш Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха съездо КПСС Центральни Комитетага дIахьийта моаршала письмо тIайийцар.

КЕРДА ПЯТИЛЕТКА ДIАЙОЛАЯЬЙ

Пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачаш а еш КПСС XXV съезда сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски швейни производственни объединене цехий, участкай хIамаш тегараша. Цу яхье хьалхара моттиг яьккхай Качаров Эдуард керте латтача Новогрозненски хIамаш тегача цеха коллективо. Товарни продукци арахецара пхе шера план, иштта укх шерара задани а 18 августа кхоачаш а яь, хIанз тIадоагIача шера февраль бетта календарагIа къахьегаш я из. Ер шу чакхдалалехьа тIайоагIача пятилетка чотах цеха хIамаш тегараша арахецаргья бIаьш эзараш сомий маьха продукци.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба швеяш-мотористкаш Байхотова Айтула, Галаева Люба, Бешиева Кися, осноровщицаш Алексенчук Анна Михайловна, Дакаева Жовжан, кхы дуккха бараш а. Цар кхы а хьалха кхоачашъяьй шоай пхе шера задани.

Б. КОСТОЕВ.

ИЙС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«КПСС XXV съезда сийленца накъадахара «социалистически яхь йоаржаяра» болча КПСС ЦК соцама жоп а луш Карабулакски бурув тохара балхий управлене коллективо къаьстта дика къахьег укх тIеххьарча хана. Шу долалуча хана тIалиса паччахьалкхен декхараш тIера дIа а доахаш мехкдаьттахой денга кхачалехьа паччахьалкхен план кхоачашъяра тIайийца декхараш толамца кхоачашдаьд цо.

ДIахо уж къахьегама толамаш кхы тIа а тоадеш бурув тохара укх бетта план 11 сентябре кхоачашъяьй управлене бурув деттараша. ХIаьта 14 сентябре кхоачашйир цар бурув тохара ийс бетта план. Ер бутт бовлехьа паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа тохаргда итташ метраш бурув. Ер шу доладелча денз бурув деттараша техад 12500 метр бурув, из хул планагIа лаьрхIачул дуккха дукхагIа.

А. БАКАЛЮК.

ТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧОТАХ

КПСС XXV съезда сийленца накъаяхара шерра социалистически яхь йоаржаяьй Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цехий, установкай технологаша. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл завода коллектив. Валови продукци арахецарей продукцена реализаци ярей ийс бетта план 22 сентябре кхоачашъяьй завода коллективо. Укх юхедисача деношка планагIа лаьрхIачул совгIа ара а хийца маьхал йоаккхаргья цо итташ эзараш сомий маьха мехкдаьтта продукци.

Къаьстта дика къа а хьегаш завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Гасанова Заид Юсуповича кулгалдеча установка коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара пхе шера план 24 сентябре кхоачашъяьй цо.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Дег тIара баркал оал

ХIара шера дукха ялат дIалу паччахьалкхенна Шалински района «Автуринский» совхоза къахьегамхоша. Иштта, соахка шалинцаша паччахьалкхенна дIаденначa ялатах дукха хIама ца эшаш кхоалагIча дакъа «Автуринский» совхоза кхаш леладераша кхедаь дар.

Укх шера ялата лаьрхIа 540 гектара тIа хьажкIаш дIайийра автуринцаша. Из культура дика хьувкъае гIерташ дукха низ дIабелар кхаш леладераша. Къаьстта йоккха новкъарло йир царна хаоттама хьалаша. Йоачан йоацаш йокъал эттар совхоз уллача моттиге. ХьажкIашта яе ца хилийтар духьа кхашка хий дилла йиш хулийта еррига торонаш оарцагIъяьха къахьийгар. ХIаьта цхьаццa толамаш а даьхар.

ТIатеIIа чуэцаш я хIанз хьажкIаш. Совхоза ворхIи «Сельхозтехника» объединече Шалински отделенера хьувкъам чуэца новкъостал де яьхка пхиъ-12-тта «Херсонец-7» марках йола комбайн я хьажкIаш чуэцаш.

«Сельхозтехника» Шалински отделенера баьхка комбайнераш шоай къаьстта отряд вIашагI а елла болх беш ба. Цу отряде я комбайнел совгIа пхийтта автомашина, сварочни агрегат, «техничка», «заправщик».

Раьза ба цу отрядо беча балха совхоза кулгалхой. Iуйрийна ялх сахьат даьлча денз боад къовлабаллаца болх беш, хIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 30 гектара тIара хьажкIаш чуэц отрядерча механизатораша, балха норма 16 гектар йолча. Цу отряда кулгалдеш ва йоккха балха опыт йола механизатор Шамсуев Шамхан.

Балха, вахара хьалаш дика вIашт1ехьдахар бахьан долча раьза ба новкъостала баьхка механизатораш совхоза кулгалхошта а. Дийнахьа кхозза мах боацаш кхача кийчбу хьаьшашта, шин вагончика чу бах уж. ХIара дийнахьа керда почта яхь царна. Цхьан вагончика чу телевизор латт.

ВIашт1ехьдаьккхад тIабаьхкача механизаторий балхацара моральни материальни безам совбаккхара гIулакх а. Комбайнераштa юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш дийнахьа 4 гектар совгIа хьажкIаш чуйицача механизатора — 20 сом, хIаьта кхоъ гектар совгIа чуйицача 10 сом ахча лу. ДикагIболча механизаторий опыт «Молния» яхача къахьегама листока тIа, совхоза пенгазета тIа ювц. Иштта белгалбоах хьажкIаш чуэцача къахьегаш бола совхоза дикагIбола комбайнераш, шофераш, кхыбола болхлой а.

Совхоза комбайнерашта юкъе хьинаре къахьег Шахгираев Шамсуддина, Тасуханов Iисас, Абубакаров Бадруде. ХьажкIаш чуэца йолайича денз цхьа ди дIадахийтадац царех хIаране балха норма 3 гектар йолаш 4—4,5 гектара тIара хьувкъам чу ца эцаш. ХьажкIаш цIена чуэцара къаьстта теркам тIабохийт механизатораша.

ХIара гектара тIара 25—26 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуяхь. Белгалдаккха доагIа, ялата йийна хинна еррига хьажкIаш планагIа хий ца дехкача кхашка кхеъ хичналга. ХIаьта укх шера хичнача Iалама хьалашка хьежача из во хьувкъам бац.

Шерра даьржад балхаш хьатта а. Укхаза кхай тIара хьаяьха хьажкIаш тIайисача лордех цIеиъеш, хоржаш, йокъаеш, хIаьта уж ялат дIаэцача паччахьалкхен пункте дIайолхача машинаш тIа тIаюттташ къахьегаш дукха нах ба. Уж ба керттерча даькъе Грознерча «КОВНИИ геофизика» институтера «Автуринский» совхоза хьажкIаш чуэца новкъостал де баьхка болхлой. Шоай техника а йоалаеш баьхкиб уж, берригаш а — 60 саг. Цар йоалаяь автопогрузчик цкъа юха ца сопаш хаддаза болх беш я хьатта.

Институтера баьхкачарна юкъе къаьстта кадай, дика хьоккхамаш гойташ болх бу Умаров ВахIида, Инкин Виктора, Циркун Зинас, Иванов Евгене, иштта кхычар.

Хьатта бе болх ца хилча, кхай тIа комбайнераша йита хьажкIаш лехьъеш хул уж. ХIаьта шоаш дIакхаьчача моллагIча моттиге хьинаре болх а бу.

Дика вIашт1ехьдаьхад Грознера баьхкача хьаьший вахара, балха хьалаш а. «Лесная» яхача турбазерча лагерашка бах уж. Совхоза чотах кхача кийчбу. Iуйрийна машинашца балха хьа а боалабу, хIаьта иштта машинашца юха турбазе дIа а буг уж.

— Грознера, хIаьта «Сельхозтехника» объединене Шалински отделенера баьхкача наха хьувкъам чуэцача, шеко а йоацаш, доккха новкъостал ду тхона, — йоах совхоза директора Р. Ахмиева. — Уж беларе дукха балхаш юкъаргIдусаргдар тха. Боахама иштта доккха новкъостал даьIх совхоза коллектива цIерагIа аз дег тIара баркал ях царна.

М. ХАМАТХАНОВ.

ПРОПАГАНДИСТИЙ КУРСАШ

Кердача дешара шера кийчо еш КПСС обкома политически просвещене Цено сентябре дIайихьар коммунистически къахьегамен «Экономически знаней лардаш» яхача курсагIа йолча экономически школай кхаь дийнахьара курсаш. Цига дешаш 600 гаргга саг хилар.

Пропагандисташа ладийгIар пятилетка тIеххьарча шера республика къахьегамхоша планаши социалистически декхараши кхоачашдара цхьайолча итогех, мехка экономика дегIаахара хIанзарча этапе белгалонех, Европе кхерамзлен машари хилийтара совещане итогехи дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбаларахи, советски наха нравственни эстетически кхетам балара актуальни дешаех, КПСС XXV-ча съезда ма-доагIа накъадахара къахьегамхой оарцагIбахара пропагандистий лоархIамах, кхыйолча темаех йолча лекцешка.

Курсай ладувгIараштa хьалхашка къамаьлаш дир партийни советски болхлоша, республика вузий Iилмахоша.

Р. АХМАТУКАЕВА, КПСС обкома политически просвещене Цен консультант.

ТОАБЕ ЛЕКЦИОННИ БОЛХ

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА РЕСПУБЛИКАНСКИ ОРГАНИЗАЦЕ II-ЧА ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка КПСС обкома политически дешара ЦIагIа «Знание» общества республикански организаце II-гIа пленум хилар. «Кагирхошта коммунистически кхетам балара «Знание» общества лоархIам лакхбара хьакъехьа» доклад йир «Знание» общества республикански организаце правлене председатела Р. П. Дулерайна.

— Коммунистически парте а советски правительства а, — аьлар докладчика, — хадданза чIоагIа теркам тIаухийт кагирхошта коммунистически кхетам балара. ХIана аьлча вай деррига таханара вахар хьакхоллача хьинаре дакъа лоацаш ба кагирхой, хIаьта ховш ма-дий уж вай кхоале йолга а. Цудухьа къаьстта лоархIам болаш да царна кIоаргга коммунистически кхетам балар.

Итт шу гаргга хьалха «Знание» общества РСФСР организаце правлене пленумо «Ленинградски Нохч-ГIалгIайи организацей балхах» дола дош дийца а дийца цу хьакъехьа хоадам боллаш соцам тIаийцар. Цу даькъе хIанз къаьстта лоархIам болаш ба «Белорусски партийни организаце идеологически балхе кадраш хьахаржарахи царна кхетам балараxи» бола КПСС ЦК соцам. Из кIоарга маIан дола партийни документ ларде я лувцаш вIаштIехьбаккха беза «Знание» общества республикански организаце ший болх.

ТIеххьарча даннеех вай республике вахаш 1.137 эзар саг ва. Царна юкъе 632 эзар саг 30 шу даьнна е цул кIезигагIа ха йолаш ва. Иззал я Нохч-ГIалгIайчен кагирхой лекционни аудитори. Укх тIеххьарча кхаь шера республикански организаце правлене а цун районни организацеша а кагирхошта коммунистически кхетам балара бьича балха анализ яро бокъо лу из болх цар хьинарегIа, тайп-тайпарча лостамех, бе-беча формаехи торонехи пайда эцаш баьб аьнна ала.

ДIададахача шера республикански организацена юкъебоагIараша 68139 лекци йийшай, цул хьалхарча шера йийшачул тоьал дуккхагIа. ХIаьта укх карарча шера хьалхарча бархI бетта цар йийша лекцеш 44344-нега дIакхаьчай. ХIанз хIара дийнахьа вай парте политиках, советски наьха вахарах, Iилман тайп-тайпарча дешаех лекцеш, беседаш чакхйоахача пропагандисташца цхьана республика аудиторешка наха духьала воагIа «Знание» общества 223 лектор а. Республике болх беш я 36 халкъа университет, цига дешаш ва 11095 саг, шоашта юкъе 30 шу даланза 6629 саг а волаш.

Иштта укх тIеххьарча кхаь шера общества организацеша КПСС исторех, марксистско-ленински теоре дешаех 40 эзар совгIа лекци йийшай. Лекционни пропаганда яра дуккхагIа юкъеэзаб лаккхера дешар дийша нах, школай, институтий хьехархой, дукха Iилмахой.

Общества республикански организаце тIеххьарча отчетно-хоржама конференце белгалдаьккхар марксистско-ленински теоре дешашта хетаяь лекцеш вайцига кIезига ешилга. Чакхдаьннача кхаь шера из гIулакх, вай белгал ма-даккхара, кIезиг-дукха тоалла доладеннадале а, цунах кхоачам бе йиш яц. ХIана аьлча КПСС историе, марксистско-ленински теоре дешашта пропаганда елга лохдаьл Надтеречни, Веденски, Малгобекски, Назрановски районий, Грознерча цхьайолча районни организацеша. Iилман коммунизма дешашта лекционни пропаганда яра гIулакх тоале деза «Знание» общества Советски, Урус-Мартановски, Сунженски районий организацеша а.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара боккха пайда луш гIулакх а хила дIаэттад царна дай революционни традицех дувцар, дай сийлен гIулакх дIахо кхахьа уж кийчбар. Из дика белгалдаьккхад вай республика хьалашка идеологически балха дешаш къоастадьча КПСС обкома X-ча пленумо.

Цхьабакъда хIанз а кIезига да общества организацеша кагирхошта СССР а вай республика а исторе бакъдарех, вежарашха долча халкъаша цхьана бьча турпала наькъех дувцаш дар.

Советски халкъо Сийлахьбоккхача Дай-мехка тIем тIа Котало яьккха 30 шу дизар деззарца дувзаденна хоалуш шербелар кагирхошта тIема-патриотически кхетам балара болх. 1975-ча шера чакхбаьннача бархI бетта дикка дукхагIа хилар вай Даьхен исторена юкъе сийле цIаккха йовргйоаца моттиг дIалаьцача цу тIем тIа советски халкъо гойтача деналах дувцаш йийша лекцеш. Дукхача лостамехи тайп-тайпара формаш юкъекхувлаши бар из болх. ХIанз керттера декхар да Iоаяьча опытах пайда а эцаш, партийни, советски, комсомольски организацешца, культура учрежденешца шерра бувзамаш а лоаттадеш из болх дIахо бахьар.

Партеи правительстваи цхьаккха хIама кходац вай кагирхой духовни а физически а унакцIена хилийтара, цар граждански политически сакхетами хьинаря айдара. Из лоархIаме гIулакх кхоачашдеча парте тешаме гIонча хила еза «Знание» общества организацеш.

Докладах йолча пренешка къамаьл дир ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара С. Н. Егорова. Цо белгалдаьккхар комсомола обкома лекторски группа «Знание» общества республикански а районни а организацешца цхьана беш бола болх беркате хилар.

Профессионально - технически дешара училищешка кагирхошта коммунистически кхетам балара оаха дика пайда эц хургболча говзанчашца къахьегама ветеранаш вIашагIбеттабалар, дешархой группашта цар шефство лелаяр санна йолча формаех, аьлар ше къамаьл деш профтехобразоване республикански управлене начальника заместитела А. Н. Заирханова. № 7 йолча профессионально-техническа училище болх беш я дешархошта правови кхетам балара йола «Дзержинец» яха клуб. Цу тайпара клубаш я кхыча училищешка а, цига вIашагIъехкай комсомольски оперативни отрядаш.

Докладах йолча пренешка иштта къамаьл дир: Н. Н. Котельникова Нохч -ГIалгIай пачхьалкхен университета доцента, Р. А. Макарычевас — республика юстице министра заместитела, С. Д. Даудова — Ножай - Юртовски района халкъа образоване отдела заведующе, Б. М. Гацаева — Веденски районерча Веданерча № 1 йолча юкъерча школа директора, Л. Т. Кулбужевас — ВЛКСМ Малгобекски горкома инструктора, И. Т. Сенченкос — «Грознефтехимзаводы» объединене дешара - курсовой комбината директора, В. А. Губина — КПСС обкома лекторски группа заведующе, В. Гадаева — Нохч - ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма-тохкама института Iилман болхлочо, кхычар.

Дийцача дешах корта болаш соцам тIаийцар пленумо.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. О. Бузуртанова.

А. ХАСАНОВ.

БАЬЦАДААРАШ ПРОМЫШЛЕННИ МЕТОДАХ

Слободзейски район — Молдаве эггара йоккхагIа йола баьцадаараш доаха район я. Уж леладу укхаза 13 колхозерча 150 бригадо. Нагахьа санна района «баьцадаарий» лаьтташ цхьатарра царна дIадийкъача юкъера лаьрхIача хIара бригадана кхоачргдар 50 гектар совгIа лаьтта. Уж лаьтташ «культураашта» а декъалу. Масала, помидорашта — бархI гектар, сибаза — пхи гектар, баклажанашта, нарсашта, хохашта, морковкашта — юхе дисар. Цудухьа да а доагIаш хьалхашка отт хаттар: мишта лелае вIаштIехьдоал теш цу села кIезигача лаьттан чIегилгаш тIа хIанзара специализировании техника?

Молдавски ССР хиш дехка лаьтташ леладареи баьцадаараш леладареи Iилма-тохкама Института болхлоша лаьрхIад укх тайпара эксперимент е. Цар дехарах алхха помидораш лелае цхьан моттиге царна дIаденнал 130 гектар лаьтта. Цуна хьахинпар яр да: алхха хьувкъам чуэцара механизаци яр бахьан долаш цхьан центнер помидорашка дIалодар диъ сом кIезигленнал. Къахьегама овсарле кхоза лакхъеннай. Цхьан помидораш чуэцача комбайно 100—150 болхлочо беш хинна болх бу. Цхьа центнер помидораш яхарга дIалодар 8,4 саг-сахьат хиннача 2,5 саг-сахьатага кхоачаш кIезигденнад.

Юрта боахаме леладе эггара халагIа дола дакъа — баьцадаараш леладелга, промышленни метода ларда тIа даккхар — из дакъа дегIадоаладара керда этап я. Юрта боахам техникаца Iалашбара темпаш лакхъялар бахьан долаш баьцадаарий культураш лелаяра балхаш дуккхагIча даькъе механизаци яь да. Белгалъяь я керттерча машиний кхо комплекс, царех хIараяр мехка цхьан е кхыча зона агротехнически дIадехарашка хьежжа кийчъяь я.

Дукха ха йоаншаш испытанегIа чакх а яьха арахеца кийчъяьй кабуст, помидораш, морковкаш чуэцаш деча балхашта механизаци е торо хулийта бархI тайпара цIераш йола машинаш. Помидораш чуэцача машиний комплексо торо хулийт къахьегама овсарле кхозза-диазза лакхъе, кабуст чуэцача машино диазза кIезигбу цунга дIабода къахьегам, хIаьта морковка чуэцача машинаша — 2,2-зза.

Дмитрий ЛЕМБЕРГ (АПН)

Кхоана машинашъечун ди

КЕРДАЧА ТОЛАМАШЦА

Пятилетка тIеххьара шу чакхдала кхо бутт мара бисабац. Деигара денга шерагIа яржаш латт социалистически яхь. Вай мехкарча къахьегамхой оамал я къахьегамеи политически хьинар айдаь къахьегама цIейш белгалдоахаш. Кхоана дерригача советски халкъо дезду машинашъечун деза цIей.

Вай республикерча машинашъераша дикача къахьегама толамашца дезду шоай цIей. КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) апрельски (1975 ш.) Пленумий решенеш кхоачаш а еш республикерча дуккхагIйолча машинашъеча предприятей коллективаша толамца кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара бархI бетта план. Шоай цIей сийна планагIа лаьрхIачул совгIа цар ехкай 1,1 миллион совгIа сома маьха товарни продукци.

Башха дика къахьегама толамаш даьхад «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ» опытно-экспериментальни завода коллективо. Товарни продукци арахецара пхе шера план 17 сентябре кхоачашъяьй цо. Вай республикерча машинашъеча предприятешта юкъе эггара хьалха ший пхе шера задани кхоачашъяьрех я из. Иштта цо толамаш дахарца дувзаденна белгалъяккха еза предприяте партийни организаце беча балха опыт. Социалистически яхь вIаштIехьъяккхара, коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара, производствана кулгалдара, къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIъяра, материалашта кхомбари хьурмат дари, коллектива члений инициативеи техническа знаней боарами дегIабоалабара, цар говзал лакхъяра яхараш санна дола а кхыдола а дешаш даим дувца а дувц, хаддаза терко а ю цу дешашта завода партбюроси цехови партийни организацеши. Цудухьа денгара денга дикагIа хул доаха къахьегама толамаш.

КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте а этта доккхий социалистически декхараш тIаийцад завода коллективо. Пачхьалкхен планал совгIа 181 эзар сома маьха приборашi автоматика средстваш арахеца лаьрхIад завода болхлоша. Пятилетка задани толамца кхоачашъеш я «Нефтехимзапчасть» «Электромеханически», «Электроприбор», ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», Гудермесски медицински инструментий заводий коллективаш.

Цу предприятей коллективашта оттаяь пачхьалкхен планаш йоккха яле а партийни, профсоюзни, боахамий кулгалхой вIаштIехьдаьлар шоай коллективай болх кхетамца вIаштIехьа а баьккха арахеца продукци соахкарчул 4—23 процент дукхагIа хилийта. Из бахьан долаш ритмично дIабода болх, тоаденнад деррига технико-экономически хьокхамаш.

Масала, къахьегам кхетамца вIаштIехьа а баьккха керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъехьарах къахьегама овсарле 4—18 процент лакхъеннай цу предприятешка.

Технически прогресс яра, социалистически боахама дерригача доакъой материально-технически база чIоагIъяра дизза дакъа лоац машинашъераша. Вай республике а арахеца продукци дукхагIа хилийтара даькъе укх пятилеткагIа хьалхара моттиг яьккхай машинашъераша. Укх шера реализаци еш йола продукци 1970 шера хинначул 37 процент дукхагIа я. ХIанз республике 17 машинаш ю завод я, царех 14 Грозне а йолаш. Цу предприятешка къахьегача 16 эзар совгIча саго арахец республике еррига арахецача продукцех 10 процент яр.

Укх тIеххьарча шин пятилеткагIа вай республике хьахиннай дукха отраслеви машинашъю предприятеш, цига духхьала машинаш арахийца Iац, арахец оборудовани, электросверлилкаш, прибораш, автоматика средстваш, радиотехникан бувзамеи аппаратураш, юрта боахама йола машинаш.

Укх пятилеткагIа йовзаргйоацаш хувцаеннай «Трансмаш», «Нефтехимзапчасть», «Автоспецоборудование» Радиотехнически, «Пищемаш», ГI. Ахриева цIерагIара «Электроинструмент», кхыйола заводаш. Цига хьал а яь болх бе йолаеннай керда цехаш, производстваш.

КПСС горкомашеи райкомашеи хаддаза йоакхо еш да машинаш еча предприятешта реконструкции модернизации елга. Цох боккха пайда а боал. ДуккхагIа хул арахеца продукци, кара а ерзаяь арахеца йолаю керда машинаш, оборудовани, дикагIеи тешамегIея хул арахеца продукци.

ХIанз республикерча машинашъеча предприятеша арахец мехкдаьттан химически промышленноста эша чоалхане аппараташ, скважинашта цементировани яра йоккхий агрегаташ, мехкдаьтта тIоанаш хица делхийта агрегаташ, боккха низ ловш йола фантании арматура, бурови насосаш, подъемникаш, гаражни оборудовани, электрографически машинаш, трансформаторни подстанцеш, радиоприемникаш, электросверлилкаш, тракторни прицепаш, кхыяраш. Царел совгIа машинашъеча заводаша арахец 15 миллион совгIа сома маьха коа-карта а цIагIа а эша товараш: радиоприемникаш, отопительни яьш, алтамаш, чIогарч, хьастмаш, шодаш, белаш, кхыйола продукци.

Республикерча машинашъераша арахеца продукци вай мехка ейза на Iеш доазол арахьарча мехкашка йовзаш я. Из дIакхоач дунен тIарча 42 мехка. Духхьала «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе арахеца продукци 35 мехка дIакхоач, «Красный молот» заводе арахецар доазол арахьарча 19 мехка дIайода, тракторни прицепаш ийю дунен тIарча дуккхача мехкаша. Машинашъераша хьинаре дакъа лоац халкъа боахаме технически прогресс а еш арахеца продукци дукхагIеи дикагIеи хилийтара. Масала, «Красный Молот» заводе промыслашка болх бара йола 2АУ—700 яха арматура, зIамигIа габарит йола арматура, кхыйола продукци.

Грозне арахеца йолаяьй полимера маркхал кийч а беш ший боарамагIа мехкдаьтта тIоанашка из дIаухийтаргбола оборудовани, промышленни объекташта эша телемеханика установкаш, бурув тохача тIахьожам лоаттабу прибораш.

Укх тIеххьарча хана дукха балхаш даьд машинашъераша арахеца продукци дикагIа хилийтара. Машинашъерий ерригача изделешта цхьоалагIеи лакхерен категори еннай, бархI продукцена пачхьалкхен дикала Знак еннай. Арахеца продукци дикагIа хилийтара лоаттабу къовсам дIахо хьош ба.

Хьинаре къа а хьегаш машинашъераша даьхача къахьегама толамий лакха мах баьб коммунистически парте а советски правительства а. Дукхачарна еннай орденаш, медалаш, «нийслагIча пятилетка ударник», «социалистически яхье котваьннар» яха знакаш. Царна юкъе ба «Электроприбор» заводера токарь Е. С. Щербаков, полировщица А. Д. Хункарханова, Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода болхлой М. У. Барахоев, К. И. Шиянова, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни заводера мастер Г. С. Бреславская, Грозненски ремонтно-механически заводера токарь Литвак, кхы дуккха бараш а.

КПСС ЦК хаддаза йоакхо еш да бедала, электроэнергена, металла, кхыйолча материалашта кхомбелга. Ховш ма-хилара вайцига хIара шера шолхий, отходий хьисапе дIакъасташ дола металл 5 эзар тонн я. Партийни организацешта хьалхашка латта декхар да изделешка дIадодаш дола метал, хулаш йола брак кIеангъяра инженерно-технически болхлой, рационализаторий, новаторий творчески уйла тIаерзаелга.

«КПСС XXV съезда сийленца накъадахара Социалистически яхь йоаржаяра» болча КПСС ЦК соцама жоп а луш республикерча машинашъераша социалистически декхараш тIаийцад хIара балха денах, сахьатах ма-могга дуккхагIа пайда эца.

В. ТУЧИН,
КПСС Грозненски горкома промышленно - транспортни отдела заведующи.

Грозненски «Трансмаш» завода сборочни цеха болхлошна чIоагIа беркате болх дIахьош ба ОТК воккхагIвола контрольни мастер Касаков Георгий Иванович, слесараш - сборщикаш Горин Иван Петрович, Залов Незамедин Мейведин-вич. Шоашта тIабилла моллагIа болх даим цIена кхоачашбеш ба уж. Массане а общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац. Шоай смени нормаш 126 процент кхоачаш я еш, цхьа а брак яйт а хилийтац цар шоай балха.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): ОТК-н воккхагIвола контрольни мастер Г. Касаков слесарашца - сборщикашца И. Горинца, Н. Залов.

А. КЫЧИКОВА сурт.

Грозненски «Электроприбор» завода № 7 йолча цеха гальваника участке Дычко Таисия Леоновна къахьегаш йола нийс шу дизад. Хьинаре къахьегаш башха-дика толамаш доахаш хиларца цеха болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай цунна, дукха совгIаташ тийннад. Ше леладеча сийдолча цIера сий даим лакха лоаттадеш хьайоагIа из. Цхьаккха смена дIаяхийтац ший норма 120—130 процент кхоачаш ца еш. Ший опыт дIа а луш дукха къона специалисташ хьалкхебаьб Таисия Леоновнас.

СУРТА ТIА: гальваник Т. Дычко.

А. КЫЧИКОВА сурт.

Са новкъостий

Тхоай цIей, машинашъечун ди, дезду ха тIакхоачаш хьалхара дош сай новкъостех, «Красный молот» завода № 2 йолча цеха токарех ала лов сона. Сийде а лархIа а, цар цIейца уж дег тIара даькъала бувца а мегаргдолаш да цар къахьегама гIулакхаш. Царех дукхагIбараша аз болх бу ер ворхI-бархI шу да. Саг вовза ха а я из. Масала, Забелин Николай Артемович. Балхацара цун гIулакх белгалдаккхара кхоачам ба цо пхе станока тIара болх массе оагIорахьара дика Iомабаьб аьлча. Аттадац цкъа ше вьынача станока тIера а вьына кхыча станока тIа, кхыйола оатхал хьае отта. Цхьацшабола токараш цу гIулакха вIалла раьза хилац. Цхьабакъда, Николай Артемовича производствана шийгара из гIулакх эшилга хайча хьем бац, эшаш йола моллагIа операци чакхъяккха дIаотт. Н. А. Забелина дукхача хана деназ сийленца лелаю коммунистически къахьегама ударник яха цIи. ДIадахача шера социалистически яхье а вьына тIеххьа къахьегама толамаш дахарах «1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха значок елар цунна. Производстве иштта дика къахьегаш хиларца цхьана хьинаре дакъа лоац цо общественни вахаре а — из ва профсоюза цехови комитета член. Заводе ше болх беш волча ткъаь шера дуккхача кагийча наха новкъостал даьд Николай Артемовича балха говзал Iомае а вахаре ший моттиг йизза дIалаца а.

Сай новкъостий бувцаш къаьстта белгалваккха лов Жмакин Виктор Еремеич а. Сона из къаьстта дукхавезар а аз цун сий деш хилар а эггара хьалха со балха венача хана дувзадена да. Токара говзалах дувцаш хезар, книжкаш тIара дийшар мара хIама ховш вацар со. Фильмашка хьахьокхаш санна атта бацар болх станока тIа. Эггара чоалхане йоаца оатхал а се дIаэттача Виктор Еремеич санна сабаре, хьаькал дола, ше деш дола новкъостал дег тIара, безаме ду новкъост, наставник сона нийсвелла вецаре, кхы а чоалхане берзаргбар сона болх а, новкъосташцара гIулакхаш а. Аз чIоагIа баркал оал цун се цу хана хьалацарах. Жмакин токарь-универсал ва. ТIеххьа йовз цеxера моллагIа станок, эггара чоалханегIа йола оатхал гIалат доацаш, цхьаккха а заготовка толх ца еш, ший хьинаха яь йоаккх. НийслагIа пятилетка декхараш ханал хьалха кхоачашдаьрах III степена Къахьегама Сийлен орден елар коммуниста Жмакин Виктор Еремеича. Соахка «1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха значок елар цунна. Иштта леладу ший производственни гIулакхаш Виктор Еремеича. Цул совгIа, дукха общественни декхараш да цо шийна тIаийца. Из ва цеха партийни бюро член, дружинник.

Дукха ха яц тха коллективе керда болхло, зIамига саг Шабатов Мовлди вена. Мовлди са ученик ва. Балха венача укх цхьан шера кхаь станока тIара болх Iомабаьб къоначо болхлочо. Шеча Эскаре гIулакх даьна ваьллинге а вера Мовлди заводе балха. Хьалхарча деношка деназ хьагойтар Мовлде цхьа ха-юкъ яккха ше цa венилга, цIенхаштта болх Iомабе ше ловш волга. Цудухьа хала а ца хеташ дора цо шеи дола новкъостал, ховра Мовлдена хьийга къа зехьа довргдоацилга. ХIанз Шабатов Мовлде токара говзал йиза карарзаьнай, ший производственни нормаш 120—130 процент кхоачашъю массаза а. Производстве болх барца цхьана гIишлошъяра техникум чакхъяккха лаьрхIад Мовлде. Ше лаьрхIар кхоачаше гIоргтарговлаш а ва. Цо иштта хьинаре дакъа лоац завода комсомольски вахаре а, цеха комсомольски бюро член ва из.

Дукха дика дешаш ала йиш я тха коллективерча кхы дуккхача болхлоех. Шоай низи, хьинари ца кходеш къахьегаш цар парте XXV съезда накъабоахаш.

С. ИЛЬЯСОВ,
«Красный Молот» завода № 2 йолча цеха токарь.

ХЬИНАР АЙДЕННА...

КПСС XXV съезда сийна яьржача социалистически яхье хьалха латташ машинашъечун дезача денца накъайоагIа ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода сборочни цеха коллектива. Товарни продукци арахецара бархI бетта план 105,1 процент кхоачаш а еш планагIа лаьрхIачул совгIа цо арахийцар 17 эзар электросверлильни машина.

Башха дика къахьегаш дукха болхлой ба сборочни цехе. Ийс болхлочо шоай пхе шера задани кхоачашъяьй укх шера 15 июне, хIаьта 18 саго шоай пхе шера задани кхоачашъяьй август бетта. Царех цаI я слесарь - сборщица Султыгова Ахьмада Насипхан. ВорхI шу дизад из укхаза къахьегаш йола. Цу шерашка ший сий даьккхад цо. ХIанз кабела монтаж еча бригадана кулгалдеш я Насипхан. Кхеташ а йоккха опыт йолаш а йолча Насипхана дукха къона специалисташ хьалкхебаьб.

Султыгова Насипханал а цун бригадал а тIехьаюсаш яц слесарий - сборщиций бригадир Берилло Любовь Васильевна а цо кулгалду коллектив а. Цун бригадас август бетта кхоачашъяьй пхе шера задани. ХIаьта ше кхы а хьалха кхоачашъяьй ший пхе шера план. ВорхI шу мара дац цо сборочни цехе къахьега, цу шерашка 25 къона сборщица кийчъяьй Любовь Васильевнас кулгалдеча бригадас. Из кхыча бесса хила йиш а яцар. Ше халкъа тIахьожама группа председатель хиларах тарра кхычар балха тIа нийсло кхоачамбоацараш гуча а доахаш уж дIадаха новкъостал ду цо.

Ши-шегIа хьахулаш даа бригадас доаха къахьегама толамаш. Любовь Васильевнас дукха къахьийгад ше кертe латтача бригада болх тоабе гIерташ, наьха барт-цхьоагIо чIоагIъе гIерташ. Шоайла дIа-юха новкъостал а деш бригадерча хIара болхлочо караерзаяьй массеха професси. Цехе цхьаккха тайпа болх бац царех сага бе ца ховш.

Цхьаккха тайпа брак ца нийсйолийташ продукци арахецара йолча саратовски методагIа эггара хьалха къахьега йолаенначарех я Любовь Васильевнай бригада. ОТК болхлой тIахьожам боацаш дIаэц цун продукци.

Цхьан дийнахьа Л. В. Берилло керте латтача бригадера слесараш - сборщицаш тIехьаюсаш йолча участке балха хьожабе безаш хилар. Бригаде юхейнсар Л. В. Берилло, А. В. Кащеева, Д. Г. Оздоева. Цар вIашагIа а елла цу дийнахьа кийчйир 109 электросверильни машина, нормагIа кийчъе езаш хиннар 40 мара йоацача.

Цехе цхьаккха участок яц къахьегама ударникаш, башха дика производственникаш боацаш. Упаковочни участке къахьегаш я Озиева Юсвапа Маржан керте латта бригада. Цеха еррига продукци цу бригада болхлой кулгех чакхйоал, даккха гIалат долаш хилац цар упаковка яь продукци. Коммунистически къахьегама ударника Маржана а цун бригадас а шоай пхе шера задани укх шера август бетта кхоачашъяьй.

Х. МЕСТОЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода сборочни цеха начальник.

МОСКВА. Металл тедача станокий Экспериментальни илма - тохкама института (ЭНИМС) Iилман болхлоша КПСС XXV съезда баха машинаш болгIаран социалистически яхье а бьына [illegible] Iилма-тохкама [illegible] кхаьдий план [illegible].

СУРТА ТIА: воккхагIа вола инженер В. А. Безменов 343-гIча модела тIеx йола зубофрезерни станока обкатка еш вол. Из модель нийсалга диллача дунен станкостроене дикагIа яреx я. «Мастер-станок» лелае йола [illegible] промышленносте [illegible] доккхашъ.

В. САВОСТЬЯНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КОЛЛЕКТИВ БIУБЕННА Я

Кхо бутт мара ха йисаяц нийслагIа пятилетка чакхъяла. Из чIоагIа беркате хиннай Аргунски «Пищемаш» завода коллективана. Цхьаккха шу дIададаьхийтадац цо пачхьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши толамца кхоачаш ца деш. КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш завода болхлой тIагIерттa къовсам лоаттабеш ба халкъа боахама доакъошта эша керда техника дукхагIа арахецара. Продукцена реализаци яра бархI бетта план 101 процент кхоачашъяьй, хIаьта товарни продукци арахецара пачхьалкхен план 103,4 процент кхоачашъяьй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа завода коллективо арахийцай бIаьш эзараш сома маьха товарни продукци. Технологически оборудовани кийчъяра задани а 100,5 процент кхоачашъяьй. Шоай къахьегама толамаш завода болхлоша хетаду машинашъечун дезача денна.

Уж къахьегама толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш шоай завода коллектива сий лакха лоаттадеш дукха болхлой, бригадаш я цига. Германи эша а еш сийлахь - йоккха Котало яьккха 30 шу дузача денга кхачалехьа шоай пхе шера план кхоачашйир СССР Лаккхехьарча Совета депутата Ж. Бисултанова кулгалдеча слесарий - сборщикий бригада. Иштта В. А. Устинови Х. Исраилови керте латтача слесарий - сборщикийн котельщикийн бригадаша. Шоай пхе шера задани кхоачашъяьй июнь бетта токараша А. Тасуева, В. Лаврова, электросварщика нов. Вагапова, кхычар.

Пачхьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши кхоачашдара ер пятилетка йоласнача хана завода коллективо оттайир предприяте производственно - боахама болх тоабара йолча мероприятей комплексни план. ХIара шера цунга хьажа а хьожаш эргадоахаш тоаю из. Кхачан продукци чуйоттача линешта лаьрхIа дIабахача бархI бетта кара а ерзаяь дуккхьашха оаха арахеца йолаяьй шин тайпара Б2=ВРШ—3/I яхеи 6/I яхеи транспортни устройствай комплекташ. Кхо эзареи ялх эзареи шуша чу сахьата кхачан продукци чуйотта торо хулийтаргья цу кердача устройствашa. Сахьата 12 эзар шуша чу кхачан продукци чуйотта йиш хулийтаргйола цхьаькха тайпарча транспортни устройствай опытни образец а кийчъяьй завода коллективо укх шера. Кара а ерзаяь арахеца йолаяьй транспортни средствашта эша зIанараш. Уж арахецара йола керда участок вIашагIа а еллай. ХIанз шурий линена лаьрхIа арахеца кийчъеш я шушаш юла керда машина. Цо сахьата 15 эзар шуша йила кийчъергья. Из а доккха новкъостал хургда кхачан промышленноста болхлошта.

Укх шера планагIа белгалъяьккха хинна 50 организационно - технически мероприяти чакхъяьккхай заводе. Цар вIаштIехьдалийтад къахьегама овсарле 19 процент лакхъе, заводе къахьегача болхлоех 22 саг кхычахьа балха гIоргволаш мукъавалийта, шера производствана 280 эзар сом пайда бе.

Завода коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лоац рационализатораша а. Цар дIабахача бархI бетта кийч а яь производствана юкъейихьача 45 рационализаторски предложене 22100 сом пайда баьб пачхьалкхена. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба коммунист, инженер - конструктор Б. М. Байдаев, сваркана вола воккхагIвола инженер-технолог В. В. Авгученко, слесарь - инструментальщик В. Поздеев, кхыбараш.

Н. ДРАМАРЕЦКАЯ,
Аргунски «Пищемаш» завода партбюро секретарь.

МАССАВА А ЦIЕНЧА ДАГАРА ХИЛЧА

Сигала морх йоацаш хоза дог гIоздоаккхаш енай Iуйре. Къаьга хьеж малх. Цун зIанарша сийрдадоах цехий а кхийолча производственни корпусий а кизгаш. Цхьаццашиъшина кхеташ вIашагIа а кхеташ хьагуллу нах Гудермесски локомотивни депо коа. Дукха юкъ ялалехьа уж берригаш а шошоай балха моттигаш йолча дIаболх. Цхьабараш цехашка, вожаш конторагахьа.

Уж дIа-юха къаьста дукха ха ялалехьа еттача пневматически жIовний, болх беча моторий таташ долалу. ХIаьта йоккха моттиг чулаьца йолча депо коарча машиннаькъаш тIа гIолла дIайолалу низ бола локомотиваш. Из деррига а да къахьегама ди дIадоладара хьалхара сурт, парте аргIанарча XXV съезда сийна хетаяь йола къахьегама вахта дIахо хьолга.

Пятилетка тIеххьарча шера чуйнна къахьегаш я локомотивни депо коллектив. Парте аргIанарча съезда сийна депо къахьегамхоша тIайыйцараш доккхий социалистически декхараш да. Цар лаьрхIад КПСС XXV съезда болх дIаболабе юхейнсача хана локомотиваш тоаяра паччахьалкхен план цхьа кIир хьалха кхоачашъе, беза мухь кхухьача поездашца шиъ-ах миллион тонн хялкъя боахама мухь дIа-юха бахьа, 235 рационализаторски предложени производствана юкъе а хьош, 62 эзар сом пайда бе, 1100 тонн дизельни доагор кходе, овсаре къахьега.

Шоаш тIайица доккхий декхараш толамца кхоачашдеш я цехий, бригадий коллективаш. Депо дукха ба говзал, хьинар долаш, наьха дика тешам тIехьа бола сийдола къахьегамхой.

Депо парткома секретара Иваночкин Григорий Автономовича дувц:

— Дикача толамаща чакхбаьккхаб'оаха дIабаха бархI бутт. Ерригача технико-экономически хьокхамий пачхахьалкхен план тIеххоачашъяьй депо къахьегамхоша.

Предприяте коллектива производственни гIулакхаш иштта дика лелаш хилар фуд аьлча, из да укх цехий, участкай, бригадий коллективашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаь цох кхетамца пайда эцаш хилар. ТIайица декхараш дизза кхоачаш а деш шоай деша дай йола коллективаш дукха я. Царех я мастера Ходов Сергея кулгалдеча ремонтни цеха, мастер Пышнограев Николай керте латтача КИП-а, № 3 йолча колонна машинистий, цхьоалагIча комсомольско-кагирхой колонна коллективаш. КПСС XXV съезда сийна тIайица декхараш кхоачашдеча массане хьинаре дакъа лоац, хIаьта яхье хьалха латтараш уж ба. Царна карагIдувлача дикача гIулакхех лаьца дукха дувца йиш я.

Масала, коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш 633 производственник ва депо. Царех ва машинист-инструктор Ивагин Юрий Александрович, нормировщица Соловьева Любовь Антоновна, химически лабораторе кулгалхо Сопина Вера Павловна, слесарь Малинин Владимир Иванович, машинист-инструктор Штох Владимир Матвеевич, кхыбараш. Уж башха-дика къахьегама толамаш доахаш хиларал совгIа общественни болх бара а тIера ба, берригаш а пропагандисташ, политинформатораш, агитатораш ба. Царна тара хила, царгара хьоккам эца гIерт цар гIончий а. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара яхье а баьнна шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш бархI бIаь саг ва предприяте.

Гудермесски локомотивни депо коллектив дика традицеш лелаеш хьайоагIа дукха ха я. Шовзткъа шу хьалха шерра дIаболабаь хиннаб укхазарча болхлоша стахановски болам. Итташ, бIаьш хиннаб цу хана коллективе гIорбаьнна стахановцаш. Тахан депо къахьегачарна юкъе, царех саг висавеце а, бакъда, цар традицеш шеръеш, алсамйоахаш дIахьу кьонача тIехьено. Цу тайпарча наьха массехк сага цIи йоаккх парткома секретара. Депо а, Къилбаседа Кавказа дерригача машиннаькъашка а цIи хеза саг хиннав стахановец, Социалистически Къахьегама Турпал Радчен Михаил Иванович. Депо из къахьегаш воаца дукха ха яле а, цун цIи йицъеннаяц коллективе. Ший даь цIи наха дагайохийташ доккхача хьинарца болх беш ва Радчена воI Юрий Михайлович. Локомотиваш тоаеча цеха слесарь ва из.

Массехк шу хьалха пенсе вахав локомотива машинист Керниченко Захар Сергеевич. ХIаьта цун воI Юрий Захарович даь профессе тIехдика Iомаяь тепловоз лелабеш ва. Цул совгIа боккха общественни болх а бу цо. Цехерча коммунисташа шоай вожакалла хержав из. ХIаьта Юрий Захарович къахьегаш вола цех яхье хьалха латтачарех я.

Ала дезаш да партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша болхлой дикагIйола опыт теркал ца еш ца ютилга а из шерра коллективана дIайовзийтилга а. Цу гIулакхо боккха пайда бу производствана. Ши бутт хьалха депо коа хьалтехар «Молния» яха листок. Цу тIа бувцар мастер Сало Михаил Андреевича кулгаллеча ремонтни бригада боккха пайда а луш баь болх, ворхI бетта план ханал хьалха кхоачашъяра; тIеххьарча сменагIа тепловозашта ремонт яра норма цкъаи ахаззеи кхоачашъяь хиларах. «Бакъдя, — йоах заметка автора, — бригадана кхы эсалагIа болх бар тоам а бацар, хIана аьлча из депутатски бригада я. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Шатов Роман Николаевич ма-вий цу бригаде болх беш».

«Молне» баь хоам массе цехашка, участкашка, бригадашка, локомотивни экипажашка дIахезар. Массане а шерра хьаллаца дезаш хIама да коммуниста Сало бригадана карагIдаьннар, яхаш дувцар болхлоша.

— Дикача гIулакха шера ткъамаш дала деза, — цу оамалца Iомаду вай хьамсарча парте я, — аьнна йистхилар зIамига ремонт еча цеха кулгалхо, коммунист Витаев Шайха.

— Бакълув Витаев, дикача гIулакхашта тIехьа хила деза вай, — кулгалхочо яхар тоадаь тIайицар болхлоша. — Вай а хила деза пятилетке хьалхалаттараашта юкъе.

Цеха коллективо чIоагIо йир хIара сахьат, хIара минут производствана пайда хургболаш, овсаре хургйолаш мара дIа ца яхийта. Цеха хIара болхлочо шийна тIайицар доккхий социалистически декхараш. ТIатеIIа болх бе болабелар, яхь шерагIа яьржар. ХIаравар тIайицача декхарел а тIех толам баккха гIертар. Балха тIа тIехьаиса йиш яцар, эхь хулар, хIана аьлча боккха чулоацам болаш гIулакх дар дIадоладер — КПСС XXV съезда кийчдеш дар уж къахьегама толамаш.

Цеха коллектив ший дош кхоачашдеш хьайоагIа цу хана денз. Август бетта план ханал ши ди хьалха кхоачашйир цо. Бакъда депо массайолча цехашка иштта дика лелацар гIулакхаш. Аккхар лоалахой — профилактически хьажара цеха коллектива болх ледара бар, из тIехьайисаяр. Из лертIа лархIаизар лоалахоша. Цуна гIо, новкъостал де лаьрхIар Витаева кулгалдеча цеха коллективо. БIарччача шин дийнахьа тIехьайисача цехе болх беш хилар из. Цох пайда баьлар лоалахошта, уж тIакхийра толашагIбараашта.

Хьалхле лелаераш, халагIдола гIулакх тIаэттача из хьалхарчарца дIадоладераш коммунисташ ба предприяте. Цох лаьца дувц сона Григорий Автономовича.

— Халчаэттадар тхо цкъа. План кхоачашъе ца могаш йисаяр электромашиний цеха коллектив. Из ерригача депо коллективана эе хулаш гIулакх дар, — массайолча цеха технологически цикла чIоагIа Iаткъар, тепловозаш ший ханнахьа тоаделга тIехьатеттар.

Фу дича бакъахьа хургда? аьнна уйла йир депо кулгалхоша, Соцам бир цехерча коммунистаща дагадовла, верригаш а бархI саг ва уж цига. Цеха керда оборудовани оттаяьй, цар тIа болх бе ховш дукха нах бац коллективе. Уж Iомабе беза, — жоп делар коммунисташа. Кулгалхоша а парткомо а мутIахьа хинна тIайицар цар яхар. Боккха пайда баьлар цунах. ХIанз цеха болх лерттIа лел, коллективо ший планаш тIеххоачашъю.

М. ЖАБРАИЛОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДРВ. Вьетнамций юкьмараш тIара белабалар дIадалаш тахан, даьй-мехка машар эттача шера. Къаьстта сакъердаме яр дуккха ха йоаццаш августовски революци хиннен ДРВ хьахиннен 30 шу дизара хетадаь цIей долча хана.

СУРТА ТIА: вьетнамски мехкарий Ханое цIей долча.

А. МИНЕЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДЕРГДОЛА ДОАКЪОШ ДЕГIАКХУВЛАР

Москве хургйолча ООН-а новкъостал деча ассоциацей Дерригдунен федераце XXV пленарни ассамблейна дувзаденна Нью-Йоркерча АПН корреспондента Г. Герасимова, ООН-а новкъостал деча ассоциацей Дерригдунен федераце исполкома председатель, ассамблее йоагIача американски делегаце кулгалхо Сидней Вилнер волча а ваха, цу событена ше духтIавоаккхилга дийхар цунгара.

— ООН-е дакъа лоацараш правительстваш яле а, — аьлар С. Вилнера, — цу организаце гIулакхий аьттув балара лоархIаме да общественносто, халкъаша оагIув хьаллацар. ООН-а новкъостал деча ассоциацей Дерригдунен федерацена юкъебоагIа правительственни боаца дунен халкъий викалаш, цо новкъостал ду ООН-а гIулакхаш дунен халкъашта юкъерча общественноста оагIонгахьара хьаллацара.

ХIаьта ООН-а новкъостал деча американски ассоциацех лаьца аьлча, из 1945 шера вIашагIъелляр. Цхьан хана тханцига ООН-а Ди дезделга вIаштIехьдаккхара иштта вIашагIъелляр ООН-а новкъостал ду комисси а. Массехк шу хьалхагIа уж шаккхе я организаци вIашагIкхийтар. Тха ассоциаце членаш моттигера отделенеши къаьсткъаьста нахи хинна ца Iеш, иштта, масала, ассоциаце хьинаре дакъа лоацаши миллионаш болча американски гражданашта влияни еши йола кхалиаьха организацей тайпара цхьайола профсоюзаши кхы тайпа организацеши юкъейоагIаш бIаь совгIа коллективни членаш а ба.

ВIашагIкхийттача Къамий Организаце лоархIамах ше дувцаш, С. Вилнера хьаккадир: «Дуккхача доакъошка машара гIулакха юкъе шийгара дакъа лоац ООН-о; машар хьаллацара чакхдаьха хьдда гIулакхаш, дегIаухача мехкий прогресса новкъостал дар, ООН-а специализированни учреждений гIулакхаш. ООН-а новкъосталца чакхъяьхача, Бухаресте хинна халкъаш дебара дешашта хетаяь Дерригдунен конференци, Риме хинна Дерригдунен продовольственни конференци, Мехико хинна Дунен халкъашта юкъерча кхалсага шера хетаяь Дерригдунен конференци сачна йолча мероприятеша общественноста новкъостал ду карара проблемаш кхетаяран машара ларда тIа уж къестаярга бода никъ цхьана лахаран. Эггара лоархIамегIа я герз дIадаккхара проблема. Вай шин мехко цу даькъе яьча прогрессо цу процессе кхыча мехкаша а дакъа лацарга бода никъ хьабелларга дог доахаш хургда вай».

— Оаха догдоах, — аьлар С. Вилнера ший къамаьл чакхдоалаш, — хIанз хургйолча ассамблее кхыметтел цIенхаштта башхалонаш йоахкача доакъошка а барт вIашагIкхетаргбола пункташ вайна лохалургхиларга. Вай правительствай вIаштIехьдалалехьа массехк шу хьалхагIа вайна ма мегарий федерацега гIолла воай ассоциацешта юкъера кхоххам кIаьдбергбола гIулакх вIаштIехьдаккха.

(АПН).

БРНО: КЕРТТЕРА ЛОСТАМ — ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ ШЕРДАР

Къаьнара чехословацки город Брно юха а хозача цIеращен бе-бе бесаш долча байракхашнен сийрдаьннай. Моравски Кряжа хьун босешта кIал уллача Чехословаке машиностроене центро ший дикагIдола дувхар дийхад цIей дездеш. 10 сентябре укхаза хьайийллай XVII Дунен халкъашта юкъера Брненски ярмарка — дунен машиностроенега хьажар.

Укх шера дунен техникага хьажара юкъе — 30 совгIча мехкара ши эзар гаргга доакъашхо, цу даькъе дерригача дунеп тIа йовзаш йола арахьара торгови объединенеши фирмаши я. ХIанзарча машиностроене ший дикагIа мел йола хIамаш оттаергья брненски ярмарке хьокха: низ бола турбинаши геттара зIамига транзистораши, сахьата 200 километр совгIа никъ беш йола масса электровозаш, тIехнийса оптически прибораш, масе тайпара станокаши бытовой техникеи.

ТрадицегIа эггара йоккхагIа павильон я ярмарка хозяйка — социалистически Чехословаке. Цун я гойта хIамаш. Дунен тIа эггара дукхагIа доазол дехьа машинаши оборудовани йохкача итт пачхахьалкхенах я СССР. 70 совгIча мехка кхухьийт цо металл теда ший станокаш. Индеи Сиреи, Аргентине а Африкерча дегIаухача дуккхача мехкашка а, электростанцешка болх беш я цуб турбинаши генератораши. Доазол дехьа ший машинаш йохкара керда торонаш гойташ я Чехословаки тахан.

Йоккхалга диллача шоллагIйола павильон Советски Союза яр я. Цига хьажа венача бIаргагургья тайп-тайпара машинаш, станокаш, масе тайпара оборудовани. Укхаза я «Волгаш» а «Жигулеш» а, телевизораши транзистораши, дуккха кхыйола машинаш.

ГДР-о, Польшо, Венгре, Румыне, ярмарке шоай хIамаш енача кхыча мехкаша — ВIаши Экономически новкъостал дара Совета доакъашхоша хьахьокх шоай машиностроене экспортни торонаш. Цхьабакъда нагахьа санна СЭВ-а мехкий экспозицега бIарчча чулаьца хьежача, цо, кизга чура санна, хьахьокх, социалистически экономически интеграце толамаш. СЭВ-а доакъашхой йолча пачхахьалкхенаша цхьана леладу гIулакхаш хадданза шерлуш хилар.

Ховш да, СЭВ-а мехкаша юкъарча низаща Советски Союза территоре тIа Усть-Илимска целлюлозно-картонни комбинат, «Оренбургера СССР малхбузехьарча доазонга» йоде газови магистраль, Киембаевски асбестови комбинат, кхыйола предприятеш хьалъелга. Брно шерра гойташ я цу предприятешка оттаергйола оборудовани.

Чехословацки павильоне ноагIо моттиг дIалоац «Шкода» яхача цIи хезача чехословацки заводий продукце. Интеграцеммо программа къаьстта декхараш тIадохк цу заводашта ядерни энергетика дегIайоалаяра. Укхаза атомни электростанцешта реактораш, турбинаш, генератораш ю база йиллай. Укхвзара Болгаре, Венгре, ГДР, социалистически содружества кхыча мехкий АЭС-ашка гIоргья уж.

Цхьаькха цхьа масал — сийначa Дуная бердашта йисте гIолла яьржа улла город Комарнора кемаш ду словацки завод. «Комарно». яха марка тIалатта пассажирски декъа мухьаш кхухьеи кемаш лел Советски Союза, ГДР, Польша Венгре. СЭВ-а кхыча мехкий дуккхача хиш тIа гIолла нек деш. Верфь дIахо а, интеграце программага хьежжа, содружества мехкашта уж кемаш хьадеш хургья. ХьатIайоагIача бIарччача пятилетке (1976—1980 шш). болх балла заказаш кхьчад цунга. Цу хьакъехьа а иштта дувц ярмарка экспозицеша.

Социалистически интеграце боаха гIа гу массе метте — геттара масса электровозаши металлургически заводашта эза - йоккха оборудовании, грузовойи легковойи автомобилаш, кердагIча конструкце станокаш а юртбоахама машинаш а хьаеча.

ХьатIайоагIача пятилетке халкъбоахама планашь вIашиийсьяра хьакъехьа еш йола шин оагIорахьара переговораш чакхъяьха доалаш латт СЭВ-а мехкаш. Цу переговорашеи хIанзле кулгаш яздаьча протоколашеи хьахьокх социалистически содружества мехкаш хадданза цхьана леладу гIулакхаш шердара, интеграци кIоаргьяра наькъагIа аха лаьрхIа хилар.

И. МАСЛЕННИКОВ, ТАСС корреспондент.

Брно.

США-рча 8 миллион болча бе болх боацаш барех дуккагIбараш дог доахилга а йоацаш болх лохаш ба. Царех дуккханешта йола болх бу моттиг а хинна дIаэттай къахьегама биржа.

Цу Нью-Йоркски къахьегама бирже йIаьхача аргIагIа латтаращца дукха ба юкъера школаш, колледжаш яьха кагирхой. Статистико яхачох, хIара пхелагIа зIамига саги, йоIи бе болх боацаш ба. Къаьстта дукха ба бе болх боацаш бола неграш-кагирхой — 41 процент.

ТАСС фотохроника.

ДЕРРИГА А — НАЬХА ЙОАКХОННА

Iурра сомаваьлча корта лазаш а хьал во долаш а вар Иван Алексеевич. Молха ца мелча даргдац гIулакх аьнна, ше-шийца уйла а яь, молха мала дагахьа дIатIавахар из молхаш лоаттаеш хиннача шкафа. (Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветеран Иван Алексеевич дуккхача хана денз кхеставора аьттехьарча кулга гулон букъои — тIемо юхейита човнаш яр уж). Шкафа чу латта молхаш чулелаю кIопалг яьсса яр... ДIахо ше фу дича бакъахьа дартеш аьнна уйла еш дIатIавахар из кора.

Ара ловзар деш воаллар лоалахой кIаьнк Мухьмад, Бераша Миша оалар цунах.

— Миша, — кхайкар цунга Иван Алексеевич, — хьавелл.

Цхьа юкъ яьлча Иван Алексеевича цIагIа латтар Миша.

— Миша аптеке вахя везаш да-кх гIулакх, аьлар Иван Алексеевича яздаь каьхати ахчеи дIа а луш.

Ше школе водаш кIай халат духхача кхалсагага шийга хьадеина каьхати ахчеи дIаделар Мухьмада. Каьхат Iодийшача баркал аьлар цуна кхалсага, галстук дIанийса а еш.

— Вале хIанз школе гIо, тIехьувсаргва хьо... — аьлар цо.

ХIаьта аптеке Иван Алексеевич Дудин дика вовзаш вар, ветеранех из цаI вайза а Iавар. Аптеке я поселке бахача тIема ветераний адресаш тIадола йIаьхха список. Из дика гIулакх дагадехараш ба Старопромысловски районе уллача № 53 йолча аптека мехкарий.

Къаьстта чIоагIа йоакхо ю цига тIема ветераний. Цар молхаш лехаш дIа-хьа аха бехаргбоацаш, лаьрхIа молхай «резерв» лелаю, цул совгIа цIагIа чу а кхухь молхаш.

Фармацевташа яйхха бувзам лоаттабу № 6 йолча поликлиника лорашца. Цар производственни совещанешка дакъа лоац, болх тоабара йола предложенеш юкъейоалаю, аптеке керда молхаши препараташи яьхкача хоам бу. Царех дикагIа пайда эцара консультацеш тел, новкъостал ду.

Керда хIама да аптеке къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара гIулакха — НОТ группа вIашатIйоллар а. Пхи саг чувоагIача группа председатель я комсомолка Ткачук Ольга. ХIанзле дика гIулакхаш карагIдаьннад цу группана. Лораша унахошта хьаязъяь дукхагIа ниийслуш йола молхаш эца хьабаьхкачар хьежаш дукха ха яккха езаргйоацаш кийч а йий хьалхе Iоаттаю. Цо торо хулийт молхаш ший хашнахьа дукхагIа кийчъе а наха хьежаш йоккха ха дуккха кIезигье а.

Аптеке яьхка керда молхаш наха йовзийтара укхаза арахец «Санитарни бюллетень». Цу тIа хул тайп-тайпара лора хьехамаш, наха дукхагIа пайда эцача препаратех йола аннотацеш, медицински Iилмана карагIдаьннар довзийта статьяш.

Аптека болхлоша мел дер бахача наьха йоккхо яра деш да. Аптека дукха гаьна йоацаш улл № 6 йола поликлиника. Лоро хьаязъяь молхаш цу чура хьаэца дIааха везаргвоацаш поликлинике хьайийллай аптека филиал. Цо а дика аттача доакх унахой гIулакх.

Барт товш, Iимерза болх беш я тайп-тайпарча къамех латта аптека къона коллектив. Ялхайтта кхалсаг чуйовгIача коллектива кулгалдеш я йоккха опыти болх дика бовзаши йола заведующе Маина Антоновна Кузменко.

ХIара кIирагIа ю аптеке дунен халкъашта юкъерча хьалех йола политинформацеш, тайп-тайпарча темаех лекцеш, беседаш, районе укхача предприятей болхлощца вIашагIкхетараш чакхдоах.

«Фармацевт — иштта цIи йолаш да аптеке арахеца пенгазет. Цу тIа дувц XXV-гIча съезда сийна тIайица социалистически декхараш кхоачашдарах а социалистически яхье хьалхле лелаерех а.

Коллективера дукхагIбараш лакхера е юкъера медицински дешар дийша ба, хIаьта хIанз деша багIараш а ба. Иштта, Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университете химико-биологически факультете дешаш я ассистент Ткачук Ольга.

ХIаране шишша-кхоккха смежни професси карлерзаьй аптека болхлоша. ФунагIа хинна а балхара саг тIеравалча цун когаметта дIаэтта болх бе ховш ба кхалнах. Масала, дефекторалла, ручницалла, ассистенталла болх лелабе ховш я Даурбекова Макка. иштта ба вожаш а.

Цхьа барт а болаш къахьегарах, болх лерттIа вIаштIехьбаккхарах хIара бетта план кхоачашъе карагIдоал аптека коллектива. Иштта дIабахача бетта план 150 процент кхоачашйир цар, планал совгIа 3,5 эзар сома маьха медицински товараш дехкар.

Шоай балха говзанчаш ба аптека болхлой. Уж ба А. С. Грабельникова, О. Ткачук, М. Даурбекова, Л. Дубови, иштта кхыбараш.

Р. ЯНДИЕВА.

СУРТА ТIА: № 53 йолча аптека ручница М. Даурбекова (аьттехьаръяр).

И. ПЛИЕВА сурт.

СИЙ ДОЛА МЕХАНИЗАТОР

«Красноармейский» совхоза механизатор, коммунист Бимурзаев Iаьла сона вовза дукха ха я. Ткъо шу хьалха механизатора атта йоаца говзал кара а ерзаяь къахьега волавелар из. ХIаьта хIанз йоккха балха опыт йола саг ва. Тракторца бувзам бола цхьацца хIама кхета ца деш. хIаьта из ха безам болаш шийна тIавена моллагIа механизатор пайдане хьехам ца луш е гIулакхаца новкъостал ца деш дIавахийтац цо. Цудухьа цун сий а ду совхозе, дукха а веза из наха.

Совхозе меттел районе а ховш да цо доахача толамех. ИттлагIча пятилетка чотах из къахьегаш вола дукха ха я. ХIаьта 1973 шера, дукхача хана денз хьаьнала къахьегарах Къахьегама ЦIеча Байракхa орден елар сий долча механизатора. Боккха низ болча, йоккхача трактора тIа ва из хIанз болх беш. Цудухьа массаза а эггара бехктоккхамеча моттиге — лаьтта оахача къахьегаш хул Iаьла. Боккха хьувкъам кхебар дика лаьтта кийчдарах тийша дола кхета а деш, шийна ховр, низ дIакхоачар ду цо агротехника бокъонаша дIадеххача тайпара лаьтта ахара кийчде гIерташ. ХIаьта болх беча юкъа цо аьха лаьтта эзараш гектараш хургда.

Кхашкара балхаш комплексагIа ду «Красноармейский» совхозе. Ялата е доакъара дIайийна культура чуйина йоаллаше а лаьтта аха доладу, цул тIехьагIа кхыдола балхаш ду.

ХIанз хьажкIаш чуйица мукъадаьнна лаьтта оахаш ва Iаьла. Оахам деча механизаторашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха волга хьахьоххаш цIе вымисл ягIа цун трактора тIа.

Укх шера ялх бетта баьча балха итогех а лаьтта оахача механизаторашта юкъе хьалха хилар из. Цунна делар ахчаш совгIат.

Лакха социалистически декхар тIа а эцаш совхоза механизаторашта юкъе эггара хьалха жоп делар коммуниста Бимурзаев Iаьлас «КПСС XXV съезда баха ма-боагIара накъабахар духьа лелаеча социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС ЦК баьча соцама.

С. МАДАГОВ.

Калейдоскоп

АЛХХА КХАЛНАХ!

Дунен халкъашта юкъера кхалсага шу белгалде дага ба Индера альпинисткаш — иштта а вешта а аьлча — лакхача боараме, мадарра аьлча форда боарамгара хьал 6798 метр лакхача моттиге. Сентябрь бутт чакхбоаллаш хала тIавала везача Кедарнат яхача гималайски пика тIа яргъя Рамо Сенгупта керте йола индийски альпинисткех нийс кхалсаг юкъе йола группа. Уж берригаш а альпинизма боккхий энтузиасташ ба, лоаман - спортивни центрашка дуккхача хана а массе оагIорахьара а кийчбенна а ба. Экспедицена новкъостал ду тайп-тайпарча къамий, кагирхой, спортивни организацеша, царца Малхбузен Бенгалерча штата правительства кагирхой департаменти Индийски альпинистий фонди а йолаш. Из кхалнаьха лакхача лоамаш тIара цIей долча хана маIача нахага кхоач, иштта хила а доагIар из, «эпизодически гIулакхаш»: альпинисткаш накъа боахаш хургья проводникий - шерпай новкъостал деш йола группа, Гималаешкара аборигенаш.

(АПН).

«АВТОДЕТЕКТИВ»

Австре хьаьй таксена лаьрхIа йола, счетчик дIайолаеча хана автоматически пассажирий сурташ доахаш йола аппаратура, радиопередатчика новкъосталца бархI секунд ялалехьа даьккха сурт центральни диспетчерски пункте кхоач. Цунца цхьана дIаязъю таксе номер, фу хана сурт даьккхад а хойт.

Венски ира бегаш беча наха оал цу «автодетективах», цунна де цамогаш моллагIа хIама дале, из да пIелгий кеп йоаккхалга. Бакъдар аьлча, укхаза бегаш бе багIа а багIац, хIана аьлча Австре таксеш йовлга массови гIулакх а хинна дIаэттад. «Автодетектив» серийни арахеца ца йолаеш лоаттаяра бахьан да цу тайпарча хIара установка мах 50—80 эзар шиллинг хилар, вешта аьлча юкъерча классагIа йолча автомобилах шийх дIабодачунга кхоаччаш мах.

(АПН).

ЭСПЕРАНТОНА МЕТТЕЛ «ТУПАЛ»?

БIаь шере йолаеннача хана Европен Америкен цхьан юкъагIа вIашагIболла болабаь хиннаб дунен халкъашта юкъера мотт эсперанто. Бакъда кхыча искусственни меттай проекташ а санна из а бисаб дIа ца баржаш. ХIаьта а дунен халкъашта юкъерча эсперантистий лигана хIанз а юкъе боагIаш ба 80 мехкара энтузиасташ, бакъда берригаш а 50 эзарнел кIеззига дукхагIа саг мара вац.

ХIанз доазол дехьарча прессо язду испанца Хуан Рамон Паланка «хьабаьча» кердача «универсальни меттах». Ше хьадаьча хIамах «тупал» аьнна цIи тиллай цо. «Тупала» грамматика ткъо оагIув йолча книжка тIа дIанийсдаь да, хIаьта словарь ялх эзар дешах латташ да. «Тупала» авторо рекламни проспекте чIоагIа хестаду ший лингвистически товар, хIаьта из чакхйоаллача дехар а ду цунца безам мел болчунга Валенсия яхача, сеньор Паланка ше вахаш волча городе ахча хьадайта, яхаш.

(АПН).

6-негара... кхаччалца

Ялх шу даьнача бераштa дола моллагIча книжках санна цунах а оал «Азбука», бакъда къоарза а доацаш, шахматни да из. Из арахийцад Праге пачхахьалкхен педагогически издательствое. «Азбука» оттадаьча — чехословацки шахматисташа Весела Иннаси Веселы Иржиси прозаически текста юкъе стихаш йоалаеш а оттадаьд из, шахматех ловзара керттера бокъонаш бераштa дикагIа дагалоацалургйолаш. Из ше санна кхы доаца шахматни учебник «Эггара зIамигагIа болча книжкаш дешараштa» яхача серегIа арахийцадале а шахматаш йовза безам мел болчун а цунца сакъердам хургболаш да из.

(АПН).

ІИЛМАХО, ХЬЕХАРХО

Оздоев Іаддараскъий ИбраьхІама цІн вай республике йиза ца Іэш Нохч-ГІалгІайчен филологи дегІайоалаяра доккха лакъа юкъедихьача Іилмахочун санна дика йовз ерригача Къилбаседа Кавказе а.

Вайнаха юкъе оалаш да: нагахьа санна сага сий шийн цІагІа доале, из лархІа болагу лоаладхой, юрт, тІаккха из вахаш вола еррига оагІо а. Хьалкъал долаш, бакъ дешаш да уж!

Наха лархІарга а цар сий дарга а ниттa кхачар И. Оздоев а. Цун вахара, тІема, творчески наькъо къаьгга хьахьокх мел йоккхий халонаш нунна духьала ювларах, мел чоалхане Іилман тема харжарах цо хувца ца луш, шийх доккхал ца деш де лаьрхІар кхоачашдаш хиннилга.

И. Оздоева беррига къахьегам вай республика халкъа просвещенеца бувзабенна ба. 30-гІа шераш долалуш ГІалгІай педтехникум йистеяьккхачул тІехьагІа цига гІалгІай мотт хьеха вут из. 1932-ча шера денз 1936-ча шерага кхаччалца из Москве дешаш хул, хьалхагІа — аспирантуре деша отта кийчвеча курсашкей нул тІехьагІа — къамий Іилма-тохкама Центральни института аспирант волаш.

Нохч-ГІалгІайчене цІаепачул тІехьагІа И. Оздоева ше Москве мел Іоаэь знанеш дІалу нохчийн гІалгІайн литературни метташ дІахо дегІакхуралара гІулакха. Облоно методист волаш, педагогически лабораторе заведующелла болх беш цо дукха теркам тІаухийт республика школай хьехархой квалификаци лакхъяра. Царна лаьрхІа цо язъю методически пособеш, дешархошта оттаю гІалгІай метта грамматика.

Хьехархой говзал лакхъяраш институтa директор ше волча шерашка И. А. Оздоев нохчийн гІалгІайн кепайоазув латински графика ларда тІара эрсий графика ларда тІа даккхар дІадоладаьрех цаІ хилар. Нохч-гІалгІай советски культурана лоархІам болаш дола из гІулакх С. Озиевца, Х. Дукуховца, Х. Магомаевца цхьана чакхдаьккхарех ва из.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема хьалхарча деношка денз Цlеча Эскара мугІарашка моастагІчох латаш хилар Іаддараскъий ИбраьхІам. Сталинградски фронте минометни батарея комиссар волаш, кхычахьа тІом беш човнаш, контузи йир цунна.

ХІаьта котало а яьккха машар эттачул тІехьагІа юха а тІемо юкъагІдитийтача дукха дезача гІулакха тІаверз из. ВорхІ шу гаргга ха яьккхар цо Кустанайски областа цхьа юкъерча школе берашта хьехаш.

Къаьстта беркате къахьийгар И. А. Оздоева 60-гІа шераш долалуш. Массехк шера но арахец ше кхыча Іилмахошца цхьана кийчдаь «Общественно-политически терминай нохч-гІалгІай словарь-справочник», «Орфографически словарь» (гІалгІай меттала), «Нохчий-гІалгІай-эрсий словарь», «ГІалгІай-нохчий-эрсий словарь». Уж словараш чІоагІа эшаш царга хьежаш бар газетий, радио, телевидене книжни издательства болхлой, хІаьта ниттa дукха хьехархой, студенташ, дешархой.

Алхха словараш кийчдарах лаьтта Іанзар цу хана И. Оздоева баь Іилман болх. 1964-ча шера цо яз а баь арахийцар вайнаьха меттах долча Іилмана юкъе дуккьашха бола «ГІалгІай литературни метта синтаксис» яха болх. Из книжка дІадолалуччa авторо «гІалгІай синтаксис Іомадара хьакъехьа сайна могачох кІезига баьккха а дІахьалхашка гІа бакха мара декхар оттадац аз сайна хьалхашка», аьнна белгалдаькхадале а, 1965-ча шера цу балхах И. Оздоевна филологически Іилмай кандидата цІи елар.

Цул тІехьагІа кхы а массехк лоархІаме Іилман болх арахийцаб цо. Царна юкъе да Озиев Салманаца цхьана цо оттадаь гІалгІай грамматика ши дакъа, дукха методически пособеш, Іилман журналаш тІа арайийна статьяш. Цу балхаша йоаггІаш йола моттиг дІалаьцай Кавказа къамий метташ тохкача Іилмана юкъе.

Тха института исторена юкъе я, оаха къонача Іилмахоша, масал эца мегаргйолаш цхьа башха-дика оагІув. Аз дувц И. Оздоевнея хІанз вайна юкъе воацаш волча А. Г. Мациевнея юкъе хиннача доттагІалахи цар цхьана баьча Іилман балхахи. Цу шин Іилмахочо дуккхача шерашка цхьана къахьийгар словараш увттадеш, нохчийн гІалгІайн меттай актуальни дешаш къестадеш. Цар тІеххьарча балхех цаІ да хІанз лехача а корадоагІаш доаца «Эрсий-нохчий-гІалгІай словарь». Из тха институто кхаь меттала ара мел хийцача словарел доккхагІеи Іилман оагІонгахьара толашагІеи да. Цо шеко йоацаш доккха гІо ду нохчаштей гІалгІаштей эрсий мотт Іомабара.

А. Г. Мациев дийна волча хана цои И. Оздоевеи Москве арахеца кийчдеш дар керда доккха словарь. ХІанз из Москве да, словарий издательстве кастта кепа теха арадаргдолаш а да (нохчий дакъа чакхдаьккхар А. Карасаев ва).

Цу беррига боккхача Іилмани хьехархочуни балхо вайга оалийт вайнаьха мотт тохкаш хиннача Іилмахой З. К. Мальсаговеи Д. Д. Мальсаговеи гІулакх дІахо дихьар И. А. Оздоев волга.

Лакхе вай белгал ма-даккхара, И. А. Оздоев итташ шерашка хьавоагІа гІалгІай метта учебникаш яздеш. Алхха укх тІеххьарча шерашка Озиев Салманаца цхьана цо арахийцал гІалгІай метта 5 учебник, педагогически училищешта дола учебник. Цар тІара шоай наьпа мотт Іомабаьб гІалгІай берий массехк поахало.

Іилмахочун болх белгалбаькхаб 1970-ча шера Ленински юбилейни медаль яларца.

Укх деношка И. А. Оздоева 70 шу дизад. Іилмахочунна из ше Іоаэь знанеш наха юкъе йоаржаю ха я. Цунна тешал ду дукха ха йоаццаш аральначa цун статьяша. Царех я «Нохчийн гІалгІайн лексикашта юкъерча цхьайолча башхалонех», профессорца И. Ю. Алироевца язъяь «Вайнаьха меттах дола Іилма Нохч-ГІалгІайчен автономе 50 шера» яхараш а ниттa кхылраш а. И. Оздоева кепа теха арадийна Іилман балхаш дерригаш а хьавІашагІтехача 120 печатни листага дІакховч.

Нохч-ГІалгІай исторе, метта, литература Іилма-тохкама института метта сектора заведующи ше волаш И. А. Оздоева шерра бувзамаш лоаттаду республика Іилмахоща, вай мехка Іилман централаща. Цо уж шерра юкъекхувл нахски меттай чоалхане дешаш къестадеча.

Іаддараскъий ИбраьхІама массаза а хьинаре дакъа лоац общественни балха юкъе, массехк шера из хийржав института партийни организаце секретаралла .Оаха, И. А. Оздоевца цхьана болх бечар, дукха дикадар хьайийцад цун вахара а творчески а наькъацара. Тахан цун 70 шу дизарна из даькъала вувцаш цо доккхий творчески толамаш дахар а из могашмаьрша хилар а лов тхона.

Хь. ТУРКАЕВ,
Нохч-ГІалгІай исторе, метта, литература Іилма-тохкама института сектора заведующи, филологически Іилмай кандидат.

ЗАВОДА АСУП

Ярославски Ленина ордена моторни заводе болх бе йолаенний производствана автоматизировании управлени яра система (АСУП) шоллагІа арглa. Цо дикка тоадаь дикагІа а сихагІа а управлени елга.

СУРТА ТІА: йоккхагІа йола инженер М. Мартынован (аьрдехьаръяр) оператор И. Ерохинал цехерча АСУП пунктера хьакхаьчача информацена ЭВМ-аца обработка еш боахк.

Б. САРАНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ КЪАХЬЕГАМА ЦІЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕНА АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦІЕРАГІЧА МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО

ДІАКХАЙКАДУ 1975—1976 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧА ПОДГОТОВИТЕЛЬНИ ОТДЕЛЕНЕ ЛАДУВГІА НАХ ДІАЭЦАШ ХИЛАР

Подготовительни отделене дІаэц промышлени предприятей болхлой, совхозий болхлой, колхозхой, 1 шерал кІезигагІа йоацача хана цхьан предприяте хадданза практически болх беш а хинна, заявлени дІачулуча дийнахьа дІахо цига болх беш а бола кагирхой, СССР герзашцарча Низийи ВМФ-и мугІарашка гІулакх деш а хинна 1974 шера ноябре денз 1975 шера декабре кхаччалца йолча хана цигара цІабаьхкараш.

Подготовительни отделене деша оттача наха институте дІачуяла еза:

1. Заявлени.
2. Предприяте кулгалхочо, тІема даькъа командоване енна направлени.
3. Юкъера образовани йолаш хилара документ (подлинник).
4. Предприяте кулгалхочо, профсоюза завкома председатела, комсомольски организаце секретара кІал кулгаш яздаь производственни характеристика.
5. Могаш хиларах йола медицински справка (форма № 286).
6. Къахьегама книжка копи.
7. 3 смх4 см размер йола (керта тІа хІама а йоацаш даькха) 6 фотокарточка.

Заявленеш дІачуийю 1 октябре денз 10 ноябре кхаччалца. Деша дІачуэцарашца еш йола собеседованеш елгеи дІачуэцалгеи хул 11 ноябре денз 30 ноябре кхаччалца. Занятеш йолалу 1 декабре. Подготовительни отделене дешаш бараштa бетта 40 сом стипенди тел, эшаш бараштa общежити лу.

Подготовительни отделени чакх а яьккха переводной экзаменаш толамца дІаеннараш института 1 курсе конкурс а йоацаш, ше хержача специальностах деша дІачуэц.

Подготовительни отделене дІаэцара хьакъехьа кхы. дукхагІа хІама ха безам бале хатта йиш я шун укх адресагІа:

Гор. Грозный, Орджоникидзе проспект, 100 приемни комисси, № 108 йола цІа,

Телефонаш 2-90-58; 2-21-83.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 21—26 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 сентябрь шоатди.

I программа

9.00 — Кердадараш 9.10 — Босбола телевидени Іуйранара гимнастика. 9.30 — Босбола телевидени. Бераштa бола фаьлг. 10.00 — «Дай - ноаной, шоана». 10.30 — «Іуйранара почта» яха музыкальни программа. 11.00 — «Вай улица». «Герцена улица». 12.00 — «Наьнах дола дош» яха телевизионни очерк. 12.30 — Музыкальни вахара кердадараш. 13.15 — Босбола телевидени. «УнахцІено» яхача программа почта. 13.45 — Босбола телевидени. «Метрополитен» яхача музейрa бІаь сурт. Выставкера репортаж. Хьалхара передача. 14.15 — Босбола телевидени. «Саг. Лаьтта. Вселенная». 14.45 — Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цІерагІа йолча централъни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерывех — киноочерк. 16.20 — Босбола телевидени. «ДоттагІал» яха телевизионни журнал. Передача дІахьу политически обозревателa Каверзневе. 16.50 — Асафьев. «Граф Нулин» яха фильм-балет. 17.30 — Босбола телевидени. «Россе керттера улица» яхача телевизионни документальни фильма премьера. «Хи тІа ека оазаш» яха 4-гІа сери. 18.00 — Телевизорга хьожараша хаттараш лу, критика ю, хьехамаш лу...» Номер 29-гІа чола выпуск. 18.30 — «БІаргагушдар — теша халадар». 19.30 — Босбола телевидени. «Телевизионни зІамига театр. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Боккхий бараштa йола мультфильмай программа. 22.00— Советски Эскара иллейи халхарийи Александрова цІерагІа йолча Краснознамении ансамбла концерт. ТІеттедаьча — кердадараш.

II программа

14.00 — Хургдолча клата хІанз йоакхо ю. «Іуйранарча балхий дикалла тІахьожам лоаттабеш». 14.30 — «Юрта боахам» яха киножурнал. 14.50 — «Кхоана машинаш хьаерий ди да». 18.00 — Кердадараш. 18.15— Мультфильм. 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — «Кхалнаьха хьакъехьа кхалнаха» яха телевизионни журнал.

I программа
28 сентябрь кІиранди.

9.00 — Кердадараш. 9.10 Босбола телевидени. «Бераштa йола Іуйранара гимнастика». 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гІулакх деш ва». 11.00 — Босбола телевидени. «Ерригсоюзни телевизионни олимпиада. 12.00 — Музыкальни киоск. 12.30 — Юртара сахьат. 13.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 14.00 — Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цІерагІча Централъни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерывах киноочеркаш. 16.15 — Босбола телевидени. «Дувеи халкъашта oкъера панорама». 16.45 — «Тахан машинаш хьаерий ди да». 17.00—Босбола телевидени. «СалоІа сахьаташ». Машинаш хьаерий Дейна йола музыкальни программа. Ленинградера передача. 18.00 — ПоккхагІа йолча классашка дешабагІараштa йола программа. 18.30 — «ДоттагІал» яха киножурнал. 19.00 — «Цирка лампаш». 19.40 — Босбола телевидени. «Довзол дехьарча хьаьший бІаргашца Советски Союз. 20.00 — Босбола телевидени. «Кинойикъбархой клуб». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Артлото». ТІеттеяьча — кердадараш.

II программа

11.30 — Пионерий республикански Дворецера трансляци. 12.50 — Ленински гвардия. «Котало» яха документальни фильм. 13.15 — «Хьа моттиг мугІарегІа» яха документальни фильм. 14.00 — Кагирхой Рязански театра спектакль. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Йоазонхочун Смирнова кхоллама оагІонаш».

РАДИО

27 сентябрь, шоатта

6.30 — Свеклаш чуэцаш латт (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55— Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 14.45 — «КІарцхал» яха сатирически радиожурнал (эрсий меттала). 15.10 — Пятилетка хьалхалаттараштa дола концерт (эрсий меттала). 15.40 — «Хьаста юххе вІашагІкхетар» яха Авшолумова Хизгила дувцар (гІалгІай меттала). 16.00 — «Кавказа Іуйре» яха радиожурнал. 18.30 — Машинаш хьаераштa дола концерт (нохчий меттала).

28 сентябрь, кІиранди
Машинаш хьаерий ди

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш, 12.10 — «Кердадар лахар» яха Яхьяева очерк (нохчий меттала). 12.30 — «Машинаш хьаер» яха зарисовка (гІалгІай меттала). 15.15 — «ЦІе сийгаш» яха пионераштеи дешархоштеи йола передача (гІалгІай меттала). 15.45 — Тахан машинаш хьаерий ди да (эрсий меттала). 16.00 — Машинаш хьаераштa дола концерт (эрсий меттала). 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.30 — Иллеца доттагІал дараштa дола концерт (нохчий меттала).

КХАЛСАГА ШЕРА ХЕТАЯЬ

Карара шу вай халкъа къахьегама толамаща белгалхинна Іац. Из да кхалнаха хетадаь шу а. Цудухьа из лоархІам бола гІулакх юкъамоттигера далийтадац Чехова цІерагІча республикански библиотека дешара зала болхлоша. Укхаза чакхйоах коммунистически общество хьалъеча кхалнаха лоацача лоархІамих йола беседаш. Беркате къахьегаш болча вай ноаношта, йижараштa хетадаьча литератураца кердадаьккхад картотека.

Библиотека болхлоша дикка гІо ду радио, телевидене журналистaштa дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха шера хетаяь тематически передачаш кийчъеча. Дукха ха йоаццаш «Журналисташ тІем тІа» яхаш чакхъяьннача сайрене кхалнахах - журналистех а хилар къамаьл, хІаьта белгала аьлча — тІом чакхбаьлалца фронтовой редакце болх беш хиннача библиотека болхлочох А. А. Натаровайх. «Кхалсаг, дезал, общество», «Кхалсаги къахьегами», «Цар Даьхе лораьй» яха разделаш чу а йоагІаш библиотека дешара зале кийчъяьй «Советий мехка кхалних» яха выставкаш. Укхаза гулъяьй Н. К. Крупская произведенеш, тІем тІа турпалал гойтача кхалнахах дола книжкаш, чамбола даар миштa кийчде деза а ниттa кхыдола а пайдане кхалнаха лаьрхІа хьехамаш.

Цу тайпара болх шоаш болча чакхбаьккха Іац Чехова цІерагІча библиотека болхлой. Каст-каста хул уж республики районашка, цига библиотека болхлошта эшаш дола новкъостал ду, хьехамаш тел. Дукха ха йоаццаш Шалински районе баха хилар библиотека болхлой. Вайнаьха кхалсагах йола витринаш кийчъеча новкъостал дир цар.

Т. ГАНТИМУРОВА.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

27 СЕНТЯБРЬ

С. М. Кирова цІерагІа культуран салоІеи парк. 10.00. Кагирхой илле цІей. 10.00. Спортивни майда. Волейбола даькъеца яхьаш. 14.00. Массовкашта лаьрхІа майдаш. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Зелени театр. Грозненски Шелковскойи районий художественни самодеятельноста коллективай концерт. 17.30. Кинолекторий «Паччахьалкхе, право, хІанзара ха» яхача темах лаьца лекци. 19.00. «Керда цІейши, обрядаши» яха тха кинофестиваль. 19.00. Халхарий майда. Халхарий сайре.

В. И. Ленина цІерагІа культура ЦІа. 12.00. сахьат даьлча болх бе йолалу «Бутт—парк» яха дІа-юха уха чехословацки аттракцион. 18.30. «Европерча кхерамзлен проблемаш» яха лекци. 19.00. Кагирхоша салоІа сайре. «Интер» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт. 19.30. «Глобус» яха кинолектори. • Іилман - популярни фильмаш гойт.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 14.00. Болх бе йолалу «Къонача техникий» клуб. 17.30. «Маларах доалача зуламах дувц медицино» яхача темах лаьца беседа. Тематически киногойтар.

Химикий цІерагІа культура ЦІа. 10.00. Утренник. «Къахьегам дукха безарех мара алац октябряташ». 17.00. Советски композиторий иллеш оал духовой оркестро. 18.00. Н. А. Островске вахари творчествои» яха беседа.

КИМ-а клуб. 20.00. «Марсашха, гонашха дола советски паспорт» яхача темах лаьца сайре.

28 СЕНТЯБРЬ

С. М. Кирова цІерагІа культуран салоІеи парк. Нохч-ГІалгІай АССР МВД пожарни охранаи ВДПО-и болхлой гор. Грозне бахача нахаца вІашагІкхета ди. 10.00. Спортивни майда. Йоккхача теннисах лаьца яхьаш. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 15.00. ДІакъайла театр. Торжественни часть. 16.00. Парка майда. Пожарни техника гойтар, викторинаш. Советскии Гудермесски районий художественни самодеятельноста коллективаша цІи ялара духьаларча темах лаьца ду ловзараш. 19.00. Кинолектори. Тематически киногойтар. 19.00. Халхарий майда. Халхарий сайре.

В. И. Ленина цІерагІа культура ЦІа. 10.00. Болх бе йолалу «Бутт-парк» яха дІа-юха уха чехословацки аттракцион. 10 а 12 а сахьат даьлча болх бе долалу бераштеи кхувш боагІараштеи лаьрхІа «Современник» яха кинотеатр. 18.00. «Победа» проспектагІа бахача наьха цІей. «Цхьаккха саг вицвалийтавац — цхьаккха хІама дицдалийтадац». 19.00. «Глобус» яха кинолектори. Документальни кинофильмаш гойт. 19.00. «Цыганий» безам яха Орджоникидзевски музыкальни театра спектакль. 19.00. Кагирхоша салоІа сайре. «Интерн» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохама секретара — 3-34-38; партийни вахаре культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30. корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ереи, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револющe проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92.

Заказ № 6302.